

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної економіки

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	05 Соціальні та поведінкові науки
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	051 «Економіка»

Форма навчання: *очна (денна)*

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему *«Міжнародна конкурентоспроможність країн ЄС в умовах
глобалізації»*

здобувача Гайдай Олега Олексійовича

Науковий керівник: д.е.н., проф. Савчук Н.В.

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри міжнародних фінансів:
д.е.н, проф. Мозговий О.М.

(підпис)

Київ 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАДИМА ГЕТЬМАНА
Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародних фінансів

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	05 Соціальні та поведінкові науки
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	051 «Економіка»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант) освітньо-
професійної програми «Міжнародна економіка»

_____ Я.М. Столярчук

(підпис)

«__» _____ 20__ р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри міжнародних фінансів

_____ О.М. Мозговий

(підпис)

«__» _____ 20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти _____ Гайдай Олегу Олексійовичу
(прізвище, ім'я, по батькові)

_____ очної (денної) _____ форми навчання
очної (денної), заочної, дистанційної

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему: «Міжнародна конкурентоспроможність країн ЄС в умовах глобалізації»

Тему затверджено наказом ректора Університету від «09» грудня 2024р

№2032-ст

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах:

Наукові статті, національні та зарубіжні економічні видання, офіційні статистичні дані міжнародних та національних організацій

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1 | Теоретичні основи міжнародної конкурентоспроможності

Розділ 2 | Аналіз міжнародної конкурентоспроможності країн ЄС

Об'єкт дослідження	Міжнародна конкурентоспроможність країн Європейського Союзу в умовах глобалізації.
Предмет дослідження	Механізми формування та фактори впливу на міжнародну конкурентоспроможність країн Європейського Союзу на прикладі Іспанії в умовах глобалізації.
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи	Дослідити рівень конкурентоспроможності в контексті глобалізаційних процесів.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1

Дослідити теоретичні підходи до визначення міжнародної конкурентоспроможності та чинники, що на неї впливають в умовах глобалізації.

У розділі 2

Проаналізувати рівень конкурентоспроможності країн ЄС за міжнародними рейтингами, економічними показниками та вплив цифровізації й зеленого переходу.

**Завдання підготував
науковий керівник**

(підпис)

«__» _____ 20__ р.

Завдання одержав здобувач

(підпис)

«__» _____ 20__ р.

Савчук Н.В.

(ініціали, прізвище)

Гайдай О.О.

(ініціали, прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 59 сторінок, 9 таблиць, список використаних джерел з 50 найменувань.

Міжнародна конкурентоспроможність країн ЄС в умовах глобалізації

Об'єктом дослідження є міжнародна конкурентоспроможність країн Європейського Союзу в умовах глобалізації.

Предметом дослідження є механізми формування та фактори впливу на міжнародну конкурентоспроможність країн Європейського Союзу на прикладі Іспанії в умовах глобалізації.

Мета і завдання дослідження. Дослідити рівень конкурентоспроможності в контексті глобалізаційних процесів. Для реалізації цієї мети визначено такі завдання:

- Дослідити теоретичні підходи до визначення та оцінки конкурентоспроможності національних економік;
- Проаналізувати ключові чинники, що впливають на конкурентоспроможність країн ЄС;
- Оцінити сучасний стан та динаміку конкурентоспроможності країн ЄС за міжнародними рейтингами та економічними показниками;
- Дослідити вплив цифровізації та "зеленого" переходу на конкурентні позиції країн ЄС;
- Визначити перспективні напрями підвищення конкурентоспроможності країн ЄС у контексті глобальних викликів.

Методи дослідження. Методами дослідження стали аналіз та синтез, індукція та дедукція, теоретичне узагальнення, системний аналіз, порівняльний аналіз, факторний аналіз та економіко-статистичний аналіз.

Ключові слова: конкурентоспроможність, глобалізація, рейтинг конкурентоспроможності, цифровізація, зелений перехід, національна економіка, фактори конкурентоспроможності, інновації, інтеграція, Іспанія.

Відгук
про кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка»
факультету Міжнародної економіки і менеджменту

Гайдань Олена Олександрівна
(прізвище, ініціали)

на тему Міжнародна конкурентоспроможність країн ЄС в умовах глобалізації
(назва теми)

1. Актуальність теми: питання конкурентоспроможності набуває особливого значення сьогодні для країн - членів ЄС, а також для країн, що мають намір приєднатися. Саме це і визначає актуальність роботи.

2. Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи: позитивного відгуку заслуговує проведений автором експертний аналіз прикладу дослідження, так і його економічний аналіз.

3. Наявність самостійних розробок автора: самостійні розрахунки автора в роботі відсутні.

4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: автором в роботі проведено узагальнення концептуальних підходів щодо визначення самого критерію дослідження, а також, міжнародної конкурентоспроможності країн ЄС.

5. Наявність недоліків: окрім невеличких редакційного характеру, варто зауважити, що звітдані не містять певних, пов'язаних з творчістю і методичним підходом.

6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: робота відповідає встановленим вимогам і допускається до захисту в ЕК

Науковий керівник: д.е.н., проф., професор каф. міжнародних економік
Орбанський (прізвище, ініціали)
Гайдань О.О. (підпис)

“30” травня 2025 р.

ЗМІСТ

<i>ВСТУП</i>	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ	6
<i>1.1 Поняття та сутність міжнародної конкурентоспроможності</i>	6
<i>1.2 Фактори, що впливають на конкурентоспроможність країн</i>	14
<i>1.3 Конкурентоспроможність у контексті глобалізації</i>	23
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇН ЄС	32
<i>2.1 Оцінка конкурентоспроможності країн ЄС за міжнародними рейтингами</i>	32
<i>2.2 Економічні показники конкурентоспроможності країн ЄС</i>	40
<i>2.3 Вплив цифровізації та зеленого переходу на конкурентоспроможність країн ЄС</i>	51
ВИСНОВОК	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	62

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасні глобальні економічні процеси обумовлюють необхідність постійного аналізу та підвищення конкурентоспроможності національних економік. Особливе значення це питання набуває для країн Європейського Союзу, які функціонують в умовах загостреної міжнародної конкуренції та стрімких трансформацій. Зростання конкурентоспроможності безпосередньо пов'язане з економічним розвитком, соціальним добробутом та політичною стабільністю держави. Країни, які демонструють високі показники за міжнародними рейтингами, зазвичай мають розвинені інституції, інноваційні технології та ефективні механізми адаптації до глобальних викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найбільш фундаментальними працями з досліджуваної проблематики є роботи М. Портера, А. Ругмана та Дж. Даннінга, які заклали теоретичні основи вивчення міжнародної конкурентоспроможності. У дослідженнях М. Портера особливу увагу приділено концепції "національного ромба" конкурентних переваг, де розкриваються ключові фактори впливу на конкурентоспроможність національних економік. Розглянуто теоретико-методичні засади міжнародної конкурентоспроможності, розкрито та проаналізовано сучасні тенденції в сфері міжнародної конкурентоспроможності. Значний внесок у розвиток теорії конкурентоспроможності зробили сучасні дослідники. У працях Антонюк Л. ретельно проаналізовано поняття конкурентоспроможності на різних рівнях - від окремих підприємств до національних економік. У роботі Я. Базелюк розглядається проблема формування "критичної маси" стабільних економічних суб'єктів як ключового чинника конкурентоспроможності в умовах глобалізації.

Мета і завдання дослідження - дослідити рівень конкурентоспроможності в контексті глобалізаційних процесів. Для

реалізації цієї мети визначено такі завдання:

- Дослідити теоретичні підходи до визначення та оцінки конкурентоспроможності національних економік;
- Проаналізувати ключові чинники, що впливають на конкурентоспроможність країн ЄС;
- Оцінити сучасний стан та динаміку конкурентоспроможності країн ЄС за міжнародними рейтингами та економічними показниками;
- Дослідити вплив цифровізації та "зеленого" переходу на конкурентні позиції країн ЄС;
- Визначити перспективні напрями підвищення конкурентоспроможності країн ЄС у контексті глобальних викликів.

Об’єктом дослідження – міжнародна конкурентоспроможність країн Європейського Союзу в умовах глобалізації.

Предметом дослідження - механізми формування та фактори впливу на міжнародну конкурентоспроможність країн Європейського Союзу на прикладі Іспанії в умовах глобалізації.

Методи дослідження. Методами дослідження стали аналіз та синтез, індукція та дедукція, теоретичне узагальнення, системний аналіз, порівняльний аналіз, факторний аналіз та економіко-статистичний аналіз.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. Теоретичне значення дослідження полягає в уточненні концептуальних підходів до визначення міжнародної конкурентоспроможності країн ЄС, зокрема в розробці комплексної моделі, що інтегрує традиційні економічні чинники з новітніми аспектами цифровізації та "зеленого" переходу. Методична значущість полягає в адаптації міжнародних методологій оцінки конкурентоспроможності (WEF, IMD) для аналізу специфіки країн ЄС, зокрема щодо вимірювання впливу інноваційних технологій та екологічних стандартів на конкурентні позиції держав. Розроблений підхід дозволяє комплексно оцінювати як макроекономічні показники, так і інституційні фактори розвитку. Практична

цінність результатів дослідження проявляється у можливості їх використання:

- органами державного управління для формування ефективної економічної політики;
- бізнес-структурами при розробці стратегій виходу на європейські ринки;
- українськими реформаторами для адаптації європейського досвіду підвищення конкурентоспроможності.

Інформаційна база дослідження. Наукові статті, національні та зарубіжні економічні видання, офіційні статистичні дані міжнародних та національних фінансових установ, офіційні інтернет ресурси та аналітичні звіти науковців.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

1.1 Поняття та сутність міжнародної конкурентоспроможності

Міжнародна конкурентоспроможність є однією з ключових категорій світової економіки та глобального ринку. Вона визначає здатність країни ефективно конкурувати на міжнародному рівні, виробляти товари та послуги, які успішно реалізуються на світових ринках, забезпечуючи стійке економічне зростання та добробут населення. Зразком для аналізу міжнародної конкурентоспроможності розвинутих країн в умовах глобалізації є Іспанія.

У цьому контексті конкурентоспроможність слід розглядати як сукупність заходів і чинників, які дозволяють підприємству, галузі або країні досягати переваг над іншими суб'єктами ринку, демонструючи вищий рівень розвитку [1, с. 9]. Водночас конкурентоспроможність країни включає не лише економічні показники, а й здатність формувати привабливий образ у процесі створення національного багатства. Це потребує дотримання балансу між економічними та соціальними інтересами населення з урахуванням інституційної системи, національних цінностей і традицій [2, с. 320].

Теоретичні основи конкуренції та конкурентних переваг були глибоко досліджені М. Портером, який підкреслював, що конкуренція — це не статичне явище, а динамічний процес. Він описував її як ландшафт, що безупинно змінюється, на якому постійно з'являються нові товари, маркетингові підходи, виробничі процеси й ринкові сегменти [3, с. 84]. Таким чином, гнучкість і здатність до інновацій є важливими складовими міжнародної конкурентоспроможності, оскільки саме вони дозволяють країнам і компаніям швидко реагувати на зміни глобального середовища.

Національна конкурентоспроможність - це здатність держави досягати високих темпів економічного зростання, забезпечувати стабільне підвищення реальної заробітної плати, просування вітчизняних фірм на світовому ринку в особі високоефективних кластерів, які підвищують якість продукції та послуг, що дають змогу створювати нові робочі місця в майбутньому. Основною причиною множинності визначень національної конкурентоспроможності є складність терміну, його комплексний характер, а також системність самої категорії. Конкурентоспроможність є складним багатовимірним поняттям. Вона відображає сприятливу позицію національної економіки, головним чином у сфері міжнародної торгівлі, і водночас, її здатність зміцнювати цю позицію [4, с. 41].

Найбільш значними досягненнями в дослідженні теорії конкурентних переваг на макро-, мезо- і мікрорівні характеризуються наукові праці А. Ругмана, Дж. Даннінга та М. Портера, які, по-перше, на академічному рівні подають бачення ролі й місця національного середовища у розвитку країн з відкритою економікою; по-друге, значно розширюють поле аналізу процесу інтернаціоналізації, що зумовлено врахуванням мікро- та макромотивацій міжнародної економічної діяльності в їхньому взаємозв'язку; по-третє, беруть до уваги орієнтацію на досягнення і підтримання стабільної конкурентоспроможності національних економік.

Серед сучасних дослідників помітною є праця Антонюк Л., яка детально розглядає поняття конкурентоспроможності. Авторка чітко розмежовує терміни «конкурентоспроможна економіка» і значно ширші за змістом категорії – «конкурентоспроможна країна» та «конкурентоспроможна нація». Значну увагу вона приділяє теоретичному аналізу міжнародної конкурентоспроможності, визначаючи її як здатність держави сформувати ефективне національне бізнес-середовище в умовах відкритого та справедливого ринку. У такому середовищі вітчизняні виробники мають змогу постійно розвивати свої конкурентні переваги, закріплюватися та утримувати позиції на світових ринках. Це

забезпечується завдяки потужному економічному потенціалу, орієнтованому на інноваційний розвиток, наявності розвинених ринкових інститутів, високому рівню інтелектуального капіталу й інвестиційних ресурсів. Також важливими є здатність гнучко реагувати на зміни глобальної кон'юнктури, диверсифікація виробництва та пріоритетність захисту національних інтересів задля забезпечення економічної безпеки та високої якості життя населення [5, с. 104].

Значний внесок у дослідження проблеми конкурентоспроможності зробила Я. Базелюк, яка наголошує, що в умовах сучасної глобалізації конкурентоспроможною може вважатися та держава, в національній економіці якої сформувалась «критична маса» стабільних і ефективних економічних суб'єктів. Саме ці суб'єкти здатні успішно функціонувати в глобальному економічному просторі, дотримуючись при цьому власних економічних інтересів [6, с.130].

У свою чергу, Н. Грицишин розглядає конкурентоспроможність як рівень конкурентних позицій підприємства в певній галузі, що відображає його порівняльну перевагу над іншими гравцями ринку, як у межах країни, так і за її межами.

Відмінності у підходах цих авторів зумовлені різними масштабами дослідження: Я. Базелюк аналізує конкурентоспроможність на національному рівні, тоді як Н. Грицишин — на рівні підприємств і регіонів. Таким чином, аналіз різних наукових підходів дозволяє зробити висновок, що конкурентоспроможність є результатом економічної діяльності суб'єкта, ефективність якої перевищує результати діяльності інших суб'єктів. Досягнення високих результатів стає можливим завдяки наявності конкурентних переваг, що забезпечують здатність до лідерства на ринку.

Слід підкреслити, що для забезпечення конкурентоспроможності країни важливу роль відіграє не лише її матеріально-технічна база, але й рівень інтелектуального розвитку населення. Для стимулювання економічного зростання державі необхідно зосередитися на створенні

якісної системи освіти, здатної забезпечити підготовку висококваліфікованих, творчих і інтелектуально розвинених фахівців. Досягнення високих показників конкурентоспроможності можливе лише за умови ефективно функціонуючого ринкового механізму, ключовими елементами якого є розвиток приватного сектору та підприємництва. Вважається, що саме підприємництво є «опорою» національної економіки. Основне завдання держави полягає у створенні необхідних умов і підтримці сприятливого середовища для розвитку конкурентоспроможності як окремих суб'єктів господарювання, так і країни загалом [7, с. 196].

Конкурентоспроможність країни являє собою поєднання потенціалу національних виробників, якості виготовленої продукції, а також рівня розвитку окремих галузей економіки. У межах господарського розвитку вона трактується як здатність держави створювати товари й послуги, що відповідають міжнародним стандартам, прибутки від реалізації яких сприяють зміцненню економічного потенціалу та підвищенню добробуту населення.

Рівень конкурентоспроможності національної економіки відображає стабільність її господарських, фінансових і бюджетних показників. Ця стабільність забезпечується наявними природними ресурсами, сприятливими умовами для економічного зростання, впровадженням науково-технічних досягнень, ефективним функціонуванням ринкових механізмів, високим рівнем кваліфікації трудових ресурсів, інвестиційною привабливістю та здатністю держави оперативно адаптуватися до змін глобального економічного середовища [1, с.10].

На мікроекономічному рівні конкурентоспроможність формується в межах окремих галузей. Її основою виступає діяльність сукупності суб'єктів господарювання, які використовують як матеріальні, так і нематеріальні активи національної економіки. Від ефективності використання наявних конкурентних переваг цими суб'єктами залежить міжнародний рівень конкурентоспроможності галузі.

Однією з ключових ознак конкурентоспроможної галузі є її здатність завойовувати та розширювати частку на світовому ринку. Це досягається за рахунок експорту високоякісної продукції та послуг, а також завдяки впливу низки чинників — за винятком політичних, — які формують попит і пропозицію на товарних, фондових і фінансових ринках, у тому числі міжнародного рівня.

До основних чинників конкурентоспроможності галузі належать: факторні умови, такі як людські та природні ресурси, науково-інформаційний потенціал, капітал і інфраструктура; умови внутрішнього попиту, включаючи його структуру, відповідність світовим тенденціям та динаміку обсягів; наявність суміжних і обслуговуючих галузей, зокрема конкурентоспроможних постачальників і пов'язаних виробництв; а також стратегії та структури фірм, їх цілі, методи управління та рівень внутрішньогалузевої конкуренції.

Конкурентний стан галузі визначається п'ятьма основними силами: загрозою виходу на ринок нових учасників, ризиком появи товарів-замінників, впливом постачальників, які можуть диктувати умови, силою покупців, здатних впливати на ціни, та інтенсивністю конкуренції між існуючими гравцями. Значення кожної з цих сил різняться залежно від галузі та безпосередньо впливає на її прибутковість.

Таким чином, конкурентоспроможність галузі залежить від комплексного взаємодії внутрішніх і зовнішніх факторів, а також від здатності компаній ефективно використовувати свої переваги в умовах динамічного ринкового середовища [8, с. 18-19].

Економісти, аналізуючи трактування терміна «конкурентоспроможність національної економіки», виокремлюють низку характерних ознак цього поняття. Однією з основних є здатність країни або виробника впливати як на внутрішній, так і на зовнішній ринки. Це проявляється через активне поширення товарів всередині держави або в окремих регіонах світу, що, у свою чергу, формує конкурентну боротьбу

держави чи компанії з іншими учасниками ринку на територіях реалізації продукції [9, с. 19].

Другою ознакою міжнародної конкурентоспроможності є здатність виробляти якісну продукцію, яка користується попитом як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Її реалізація сприяє зростанню валового внутрішнього продукту, підвищенню рівня життя населення, загальному економічному розвитку країни, а також забезпечує ефективніше структурне співвідношення між галузями національного господарства [9, с. 19].

Третьою ознакою міжнародної конкурентоспроможності є характеристика, що відображає стабільне положення країни на внутрішньому ринку, сформоване під впливом економічних, соціально-демографічних, політичних та екологічних чинників. Вона також включає здатність держави долати перешкоди для виходу на зовнішні ринки та ефективно конкурувати з іншими учасниками світової економіки [9, с. 19].

Четверта ознака конкурентоспроможності полягає у спроможності держави формувати ефективну законодавчу базу, стимулювати розвиток науково-технічного прогресу, залучати інвестиції для економічного зростання та забезпечення інноваційного розвитку національного потенціалу. У результаті цього має підвищуватися рівень життя населення та зростати ефективність економічного розвитку. Загалом, конкурентоспроможність країни повинна сприяти сталому економічному зростанню та соціальній спрямованості національної економіки [9, с. 19-20].

Конкурентоспроможність національної економіки розглядається як здатність держави забезпечувати ефективне позиціонування в міжнародному економічному просторі шляхом поєднання ресурсного потенціалу, інтелектуального капіталу нації та потужностей національного виробництва. Така здатність реалізується за умови стабільної політичної системи та ефективної законодавчої бази, що, своєю чергою, сприяє сталому соціально-економічному розвитку. Згідно зі структурним підходом,

конкурентоспроможність формується в результаті взаємодії всіх суб'єктів економічних відносин і проявляється на трьох рівнях: мікро-, мезо- та макrorівні. На мікрорівні вона виражається у якості та конкурентоспроможності окремих товарів і послуг. Мезорівень охоплює діяльність підприємств, корпорацій, галузей і визначається інноваційністю та ефективністю організаційних підходів. Макrorівень репрезентує національну економіку в цілому та створює базис для розвитку нижчих рівнів. Формування конкурентоспроможної економіки неможливе без урахування національних особливостей – природних, соціокультурних, економіко-правових. Саме макrorівень задає стратегічний напрям, формуючи умови для зростання конкурентоспроможності суб'єктів господарювання, а отже, впливає на мікро- та мезорівень. Це підкреслює вирішальну роль державної економічної політики у забезпеченні макро- та мікроконкурентоспроможності, які разом формують основу для досягнення мегаконкурентоспроможності країни. [10, с. 15-16]

Згідно з поглядами О. Вертелевої, конкурентоспроможність країни визначається її здатністю стабільно утримувати провідні позиції у визначених сегментах світового ринку, спираючись на наявний економічний потенціал, що забезпечує інноваційний та динамічний розвиток. Вирішальне значення при цьому мають функціонування ефективної та структурованої системи ринкових інститутів, а також здатність національної економіки швидко адаптуватися до змін у глобальному середовищі, що дозволяє успішно реалізовувати стратегічні інтереси держави [11].

У свою чергу, М. Синюченко наголошує, що конкурентоспроможність національної економіки полягає у спроможності держави формувати та підтримувати розвиток інституційних основ — фінансової, інфраструктурної та наукової систем — які забезпечують сталий економічний розвиток. Особливий акцент робиться на інноваційній складовій такого розвитку, що сприяє зростанню добробуту населення та покращенню якості життя [12]

Міжнародна конкурентоспроможність національної економіки визначається комплексом внутрішніх і зовнішніх чинників, що охоплюють економічні, політичні, технологічні, соціальні, соціокультурні та природно-географічні аспекти. Внутрішні чинники створюють основу для ефективного використання ресурсів та формують здатність країни адаптуватися до змін глобального ринку. Серед них ключову роль відіграють макроекономічна стабільність, контроль інфляції, збалансована бюджетна політика та ефективне державне регулювання. Важливими є також розвиток фінансової інфраструктури, доступ до фінансових ресурсів для підприємств, інвестиції в інновації, науку та цифрові технології. Рівень освіти, професійна підготовка і кваліфікація робочої сили значною мірою визначають продуктивність та інноваційний потенціал економіки.

Політична стабільність та активна державна підтримка стратегічних галузей і експорту зміцнюють позиції країни у міжнародному середовищі. Водночас зовнішні чинники — такі як глобальні економічні процеси, ціни на сировину, валютні коливання та зростання конкуренції — істотно впливають на можливості національної економіки. Участь у міжнародних економічних угодах та інтеграційних структурах сприяє розширенню торгівлі та залученню інвестицій. Важливими залишаються також дотримання міжнародних стандартів, доступ до сучасних технологій і здатність адаптуватися до науково-технічного прогресу.

Соціокультурні особливості, включно з культурною сумісністю та впливом міжнародної трудової міграції, разом із географічним положенням, доступом до морських шляхів, ресурсами та кліматичними умовами, також формують конкурентоспроможність економіки. Отже, країни, що прагнуть до посилення своїх позицій на світовому ринку, мають орієнтуватися на інноваційний розвиток, стратегічне управління, підвищення кваліфікації кадрів та зменшення залежності від низькокваліфікованої праці. Це забезпечує не лише адаптацію до глобальних викликів, а й активну участь у трансформації світової економіки [13, с. 97-99].

Узагальнюючи, поняття міжнародної конкурентоспроможності є багатовимірним, що обумовлює наявність різних наукових підходів до його визначення. У процесі дослідження було встановлено, що конкурентоспроможність національної економіки формується під впливом широкого спектра чинників, серед яких особливу роль відіграють інституційне середовище, рівень інноваційного розвитку, ефективність державної політики та якість людського капіталу. Визначальними також є здатність країни адаптуватися до змін у глобальному економічному середовищі, забезпечувати збалансований розвиток на всіх рівнях економічної системи – мікро-, мезо- та макрорівні. Таким чином, досягнення високого рівня міжнародної конкурентоспроможності є результатом комплексного впливу внутрішніх і зовнішніх чинників, злагоджених дій держави та приватного сектору, а також стратегічної орієнтації на інноваційний та сталий розвиток.

1.2 Фактори, що впливають на конкурентоспроможність країн

Загальний рейтинг конкурентоспроможності заснований на 20 різних індикаторах з чотирьох ключових аспектів економічного життя країни: стан економіки, ефективність уряду, стан ділового середовища та стан інфраструктури.

Перший базовий рівень, що робить країну конкурентоспроможною на світовому ринку – наявність експорту певного товару (послуги), що свідчить про те, що в певний період часу цей товар (послуга), що експортується з країни, має конкурентні переваги на світовому ринку. Зростання економіки – це лише один з факторів або наслідків конкурентоспроможності, проте ніяк не передумова. [14, с. 38].

За поглядами М. Портера - для оцінки міжнародної

конкурентоспроможності економіки держави він пропонує використовувати концепцію «національного ромба» переваг, яка дозволяє проаналізувати вплив різноманітних чинників на конкурентоспроможність національного господарства. До основних факторів належать:

1. Фактори та умови виробництва – включають трудові ресурси (якість робочої сили), природні ресурси (наявність та інфраструктура), а також капітал (фінансову доступність та рівень інвестицій).
2. Характер внутрішнього попиту – враховує не лише обсяги та структуру споживання, а й його якісні характеристики, такі як вимогливість, інформованість та рівень зрілості споживачів.
3. Суміжні та підтримуючі галузі – взаємодія виробників сировини, конкурентів та галузей, що випускають товари-замінники, сприяє синергії та формуванню ефективних ринкових стратегій.
4. Стратегії фірм, їхня організаційна структура та конкуренція – залежать від макроекономічного середовища та інституційних умов в країні.

Використання «національного ромба» дає змогу комплексно оцінити конкурентні переваги країни та визначити ключові напрями підвищення її економічної ефективності [15, с. 30].

У сучасній теорії міжнародних економічних відносин концепція міжнародної конкурентоспроможності ґрунтується на комплексній системі оцінювання порівняльних переваг національних економік, що враховує широкий спектр індикаторів, які відображають вплив ключових факторів на економічну діяльність як на макро-, так і на мікрорівнях. Серед найбільш авторитетних досліджень у цій сфері слід виділити праці Всесвітнього економічного форуму (WEF), Міжнародного інституту менеджменту та розвитку (IMD) та інших провідних аналітичних центрів.

Запропоновані цими організаціями методології побудовані таким чином, що дозволяють агрегувати численні фактори в єдиний інтегральний показник конкурентоспроможності. До найбільш поширених індексів належать: Індекс розвитку людського потенціалу (HDI), Глобальний індекс

миру (GPI), Індекс сприйняття корупції (CPI), Індекс глобалізації, Індекс легкості ведення бізнесу, Індекс свободи преси (PFI), Індекс економічної свободи.

Слід зазначити, що наведений перелік не є вичерпним, оскільки останнім часом спостерігається зростання кількості рейтингових методик. Однак багато з альтернативних індексів охоплюють меншу кількість країн або мають коротшу історію моніторингу, що обмежує можливості їх порівняльного аналізу [16].

Конкурентоспроможність національної економіки формується під впливом комплексу взаємопов'язаних факторів, які можна умовно поділити на інституційні, економічні, соціальні та інноваційні. Важливу роль у забезпеченні стійкого економічного зростання відіграють державні інвестиції в науково-дослідні та дослідно-конструкторські розробки (НДДКР), оскільки вони сприяють технологічному прогресу та створенню високододаної вартості. Разом із значними вкладеннями в розвиток людського капіталу, освіти, охорону здоров'я та соціальну сферу – це закладає основи для формування кваліфікованої та інноваційної робочої сили, що є ключовою умовою конкурентоспроможності в сучасних умовах глобалізованої економіки.

Політична та правова стабільність створює передумови для довгострокового економічного планування та залучення інвестицій, тоді як макроекономічна стійкість, що виражається у низькій інфляції, відсутності понаднормативної державної заборгованості та оптимальному експорті, забезпечує передбачуваність економічного середовища. Високий рівень ВВП на душу населення та значна тривалість життя свідчать про ефективність використання ресурсів і загальний добробут суспільства, що також впливає на продуктивність економіки.

Важливим чинником є наявність природних ресурсів, сприятливий клімат та вигідне географічне положення, які можуть забезпечити конкурентні переваги у міжнародній торгівлі та логістиці.

Однак ключову роль відіграє не стільки наявність ресурсів, скільки ефективність їх використання, що залежить від розвитку інфраструктури, якості управління та інноваційних технологій.

Конкурентоспроможність на мікрорівні визначається присутністю значної кількості конкурентоспроможних фірм, гнучкістю фінансової системи та динамічністю внутрішнього ринку. Висока освіченість населення та сильна конкуренція на основі знань стимулюють інноваційний розвиток, тоді як відкритість економіки, високий рівень міжнародної інтеграції та кооперації сприяють поширенню передових технологій і практик.

Інфраструктурний розвиток, зокрема висока якість транспортних, енергетичних та цифрових мереж, є критично важливим для забезпечення ефективного функціонування ринків. Низькі податкові та митні ставки, а також висока культура бізнесу створюють сприятливе середовище для підприємницької діяльності та залучення іноземних інвестицій.

Таким чином, конкурентоспроможність країни є результатом комплексної взаємодії інституційних, економічних, соціальних та інноваційних факторів, кожен з яких вносить свій внесок у загальний рівень економічного розвитку та здатність до конкуренції на міжнародній арені. Оптимальне поєднання цих чинників дозволяє забезпечити стійке зростання та підвищення добробуту населення [17].

Існує тісний зв'язок конкурентоспроможності та конкурентних переваг, адже конкурентоспроможність проявляється у системі факторів, що створюють число конкурентних переваг залежно від конкурентного середовища. Виділимо дві групи конкурентних переваг країни: - порівняльні конкурентні переваги важко зберегти, конкуренти можуть легко їх отримати (доступність факторів виробництва); - стійкі конкурентні переваги – це унікальні властивості, копіювання яких конкурентами ускладнене або унеможливлене в короткотерміновому періоді (високий рівень продуктивності, запатентована технологія тощо)

Процес інтернаціоналізації конкурентної боротьби сформувався як закономірний результат трансформації світового господарства протягом ХХ століття. Сучасні транснаціональні корпорації (ТНК), які є основним суб'єктом міжнародної конкуренції, реалізують глобальні стратегії, що передбачають: оптимізацію ланцюгів постачання через закупівлю компонентів у різних регіонах світу, диверсифікацію виробничих потужностей для мінімізації витрат та глобальний збут готової продукції

Сучасний етап розвитку конкуренції характеризується суттєвою трансформацією її форм. Спостерігається перехід від традиційної цінової конкуренції до нецінових методів боротьби, що обумовлено зміною структури ринків - домінуванням олігополістичних та монополістичних ринкових структур замість класичної вільної конкуренції.

Ключові фактори конкурентної переваги сучасних компаній включають: Якісні характеристики продукції, додаткові сервісні послуги, інноваційну складову виробництва, постійне впровадження технологічних нововведень.

Актуалізація проблеми конкурентоспроможності на всіх рівнях економічної системи (від макроекономічного до рівня окремих підприємств) є закономірним наслідком посилення глобальної конкурентної боротьби. Це зумовлює необхідність комплексного підходу до дослідження конкурентних переваг національних економік та окремих суб'єктів господарювання [18, с. 33].

Також дуже важливий фактор, що впливає на міжнародну конкурентоспроможність – це інновації. Інноваційні процеси мають стратегічне значення не лише на мікрорівні окремих господарюючих суб'єктів, а й на макроекономічному рівні національних економік та глобальному рівні світового господарства. В сучасній економічній теорії розрізняють два основні вектори економічного розвитку: екстенсивний, що передбачає збільшення обсягів використання традиційних факторів виробництва (трудових ресурсів, природної бази, матеріальних активів), та

інтенсивний, орієнтований на підвищення ефективності використання наявних ресурсів.

Сучасні економічні реалії демонструють обмежені можливості екстенсивного зростання, пов'язані з фізичними межами залучення додаткових трудових ресурсів та природних багатств. У цих умовах інтенсивні чинники розвитку, зокрема підвищення кваліфікаційного рівня робочої сили, зростання продуктивності праці, вдосконалення матеріально-технічної бази та оптимізація ресурсовіддачі, набувають вирішального значення. При цьому ключовим драйвером інтенсивного розвитку виступає інноваційна активність.

Емпіричні дослідження підтверджують визначальну роль науково-технічного прогресу у формуванні економічного зростання. Згідно з оцінками експертів, вклад технологічних інновацій у приріст ВВП у країнах з високорозвиненими економіками становить від 75% до 100%, що підтверджує ключове значення інноваційних процесів для забезпечення конкурентоспроможності національних економік у сучасних умовах глобалізації [19, с.42].

Використання інновацій позитивно впливає на національну конкурентоспроможність, посилює позиції країни у світовій економіці, стимулює інтенсивний розвиток економіки, сприяє зростанню продуктивності виробничих факторів і ефективному перерозподілу ресурсів. Інноваційна діяльність країни визначається двома основними чинниками: інноваційною здатністю та інноваційною чутливістю. Інноваційна здатність характеризує швидкість впровадження інновацій у різних сферах, тоді як інноваційна чутливість відображає, наскільки швидко й ефективно інновації засвоюються та наскільки широко вони охоплюють різні галузі економіки. Відсутність належної взаємодії між цими чинниками негативно впливає на підвищення конкурентоспроможності країни [20].

Конкурентоспроможність корпорацій нерозривно пов'язана з конкурентоспроможністю економіки в цілому: не може бути міжнародно

конкурентоспроможної економіки, або країни, в якій функціонують неконкурентоспроможні підприємства, а з іншого боку - конкурентоспроможності компанії знаходяться в її макрооточенні, яке значною мірою визначається станом економіки. Слід підкреслити, що всі вищезгадані рівні конкурентоспроможності тісно пов'язані між собою. З одного боку, конкурентоспроможність країни та галузі залежить від здатності виробників або компаній виробляти конкурентоспроможну продукцію, а з іншого боку, виробництво конкурентоспроможної продукції підприємствами можливе лише у сприятливому середовищі для формування конкурентних переваг, створених як галуззю, так і країною або економікою [21].

Держава має забезпечувати сприятливі умови для розвитку як підприємств, так і регіонів країни. У умовах глобалізації її роль полягає в тому, щоб, по-перше, відкривати своїм компаніям доступ до світових ринків на вигідних умовах, а по-друге — розвивати конкурентоспроможні немобільні переваги як країни в цілому, так і окремих її територій. Якщо держава, реалізуючи зовнішньоекономічну політику, стимулює рух капіталу, але не піклується про зміцнення національної економічної бази, це може призвести до «втечі» ресурсів. Національний капітал, технології та знання, отримавши можливість вільно переміщатися, можуть бути виведені за межі країни чи окремих її регіонів.

Тому ключове завдання держави — створювати умови для виникнення регіональних кластерів, які забезпечували б високу продуктивність окремих територій і економіки в цілому [22, с. 56].

Макроекономічна стабільність є ключовим фактором національної конкурентоспроможності. Без неї неможливий стійкий економічний розвиток. Хронічний бюджетний дефіцит обмежує можливості уряду реагувати на економічні коливання, а неконтрольована інфляція ускладнює ефективну діяльність підприємств.

Окрім макроекономічних умов, важливу роль відіграє розвинена

інфраструктура. Вона сприяє зростанню конкурентоспроможності, зменшує вплив географічної віддаленості, інтегрує національний ринок із світовим та знижує витрати на перевезення. Якісна транспортна система – автомобільні та залізничні магістралі, порти, аеропорти – забезпечує своєчасну та безпечну доставку товарів і послуг, а також мобільність робочої сили.

Також критичним є стабільне енергопостачання та сучасні телекомунікаційні мережі. Вони забезпечують швидкий обмін інформацією, що підвищує ефективність економічних процесів, оскільки суб'єкти господарювання отримують доступ до необхідних даних для прийняття обґрунтованих рішень [23, с. 162].

Не можна не звернути увагу на зростаючу роль екологічних стандартів у формуванні конкурентних переваг. Зелені технології та принципи кругової економіки перетворюються з обмеження на джерело конкурентних переваг. Країни, які першими освоїли "зелені" технології, отримують значні переваги на світових ринках, особливо в контексті впровадження вуглецевих податків і пільг для екологічно чистої продукції. Окремо слід відзначити вплив цифрової трансформації на конкурентоспроможність. Цифрові платформи та штучний інтелект кардинально змінюють традиційні моделі конкуренції, створюючи нові форми доданої вартості. Країни, які зуміли створити сприятливе середовище для розвитку цифрової економіки, отримують значні переваги у вигляді зростання продуктивності, появи нових ринків і можливостей для експорту цифрових послуг.

Важливим аспектом є також зміна характеру міжнародної конкуренції. Якщо раніше основна боротьба велася за доступ до ресурсів і ринків збуту, то сьогодні все більшого значення набуває конкуренція за таланти, інтелектуальну власність і стандарти. Країни, які зуміли створити привабливі умови для світових фахівців і інноваційних компаній, отримують значні конкурентні переваги.

Для аналізу конкурентоспроможності економіки

використовують кількісні (hard data) та якісні (survey data) методи. Кількісні методи ґрунтуються на статистичних та математичних розрахунках, що стосуються обсягів ринку, цін, витрат та інших вимірюваних показників. Цей підхід застосовують консалтингові компанії для порівняння економік різних країн та розробки рекомендацій щодо підвищення їх конкурентоспроможності. Незважаючи на точність, кількісний аналіз не враховує всі фактори, тому його доповнюють якісними оцінками. Якісні методи включають експертні опитування та соціологічні дослідження, які допомагають оцінити ті аспекти конкурентоспроможності, що важко виміряти статистикою.

Один із ключових інструментів оцінки — Індекс глобальної конкурентоспроможності (GCI), розроблений професором Ксав'є Сала-і-Мартіном. Він враховує 12 критеріїв, серед яких: якість державних установ, інфраструктура, макроекономічна стабільність, охорона здоров'я та освіта, розвиток ринків (товарного, праці, фінансового), технологічний рівень, інноваційний потенціал тощо.

Ці показники використовуються у всесвітніх рейтингах, таких як The World Competitiveness Yearbook та The Global Competitiveness Report, які ранжують країни за ефективністю конкурентного середовища. Такі дослідження дають урядам та суспільству об'єктивну оцінку національної економічної політики, що допомагає визначати пріоритети для її покращення.

Світовий досвід свідчить, що практично всі країни-лідери, котрі досягли найвищих показників ВВП на душу населення (понад 20 тис. дол.), мають такі високорозвинені інституції: — відкриту ринкову економіку, вільне ціноутворення, низькі митні бар'єри, висококонкурентне ринкове середовище; — переважання приватної власності при одночасному її захисті; — ефективне податкове адміністрування, податкову систему, підконтрольну платникам податків через демократичні представницькі інституції; — ефективні державні організації з низьким рівнем корупції; —

прозорі суспільні та фінансові інститути; — демократичну політичну систему з високим рівнем політичної конкуренції, надійними механізмами контролю над державою та бюрократією; — законослухняність громадян, незалежну судову систему, якій довіряють громадяни, сильну систему органів правопорядку і виконання судових рішень; — мінімальний розрив між формальними й неформальними нормами соціальної поведінки [24]

1.3 Конкурентоспроможність у контексті глобалізації

У сучасних умовах глобалізації проблема конкурентоспроможності набуває особливої актуальності як на рівні окремих підприємств, так і на рівні національних економік. Посилення інтеграційних процесів, лібералізація торгівлі, стрімкий розвиток технологій та зростаюча мобільність капіталу суттєво змінюють правила функціонування світового ринку. Відтак, здатність суб'єктів господарювання адаптуватися до змін зовнішнього середовища, впроваджувати інновації, ефективно використовувати ресурси та створювати додану вартість є ключовим чинником їхньої стійкості та успішності в умовах глобальної конкуренції. Конкурентоспроможність у цьому контексті постає як багатовимірне поняття, що охоплює економічні, соціальні, технологічні та інституційні аспекти.

На сучасному етапі світового розвитку забезпечення національної конкурентоспроможності будь-якої країни зазнає істотного впливу глобальної конкуренції. Однозначно позитивно або негативно оцінити такий вплив неможливо. Рушійною силою глобальної конкуренції, безперечно, є сприяння економічному розвитку країн, а руйнівною силою – провокування різкої диференціації країн за рівнем життя. Отже, глобальна конкуренція, з

одного боку, супроводжується формуванням нових умов і джерел розвитку, а з іншого – несе в собі чисельні виклики – технологічні, економічні, соціальні, цивілізаційні. Негативний бік впливу глобальної конкуренції підсилюється ”вибухами” сучасних фінансовоекономічних криз, які набувають глобального характеру і можуть мати катастрофічно руйнівні наслідки [25].

Глобалізація дедалі активніше охоплює сферу міжнародного бізнесу, сприяючи його інтеграції та уніфікації в економічному, політичному й культурному вимірах. Вона стимулює тісну взаємодію між корпораціями, формуючи спільний простір для економічної діяльності. Наслідками цього процесу є стандартизація технічних і економічних процедур, гармонізація законодавчих норм, зближення культур і поступове стирання меж між країнами. Зростаюча взаємозалежність держав створює сприятливе середовище для ведення бізнесу: зменшуються бар’єри входу на нові ринки, полегшується доступ до ресурсів і знижуються ризики. Водночас посилюється глобальна конкуренція, що ускладнює збереження конкурентних позицій на світовому ринку.

У відповідь на виклики глобалізованого світу компанії дедалі частіше об’єднуються в стратегічні альянси. Така форма співпраці дозволяє залишатися конкурентоспроможними, зберігати гнучкість та ефективно реагувати на зміни ринкових умов. Стратегічні альянси надають підприємствам низку переваг. Серед них – доступ до нових ресурсів, сучасного обладнання, передових технологій, а також залучення зовнішніх консультацій, дослідницької діяльності та інновацій. Це сприяє оновленню або розширенню асортименту продукції.

Крім того, спільна діяльність дозволяє компаніям знижувати витрати за рахунок оптимізації закупівель, логістики, маркетингу та виробничих процесів. Також альянси відкривають нові можливості для виходу на міжнародні ринки, залучення нових клієнтів, збільшення обсягів продажу і, як наслідок, підвищення прибутковості. Ще однією важливою

перевагою є розподіл ризиків: за умов невдачі втрати партнерів будуть меншими, ніж при самотійному веденні діяльності, а наявність об'єднаних ресурсів дає змогу ефективніше долати труднощі. До того ж створення стратегічних альянсів є менш складним і витратним процесом порівняно з процедурами злиття чи поглинання [26].

У ринковій економіці підвищення конкурентоспроможності підприємства, а також економіки країни загалом, є ключовою умовою для її інтеграції у світову економічну систему. Це завдання є непростим і потребує розробки комплексного підходу, спрямованого на посилення позицій компанії на ринку. При цьому навіть для схожих за структурою та цілями підприємств, що діють у межах одного ринку, не існує універсального рішення.

Конкурентоспроможність продукції визначається такими факторами, як технологічна перевага, якість товару, рівень обслуговування, унікальність пропозиції та оперативність прийняття рішень. Основним чинником конкурентоспроможності, незалежно від масштабу – чи то підприємство, чи національний сектор – є зростання продуктивності. Необхідність нових підходів до підвищення продуктивності зумовлена змінами у структурі підприємств і внутрішніх організаційних процесах [27].

На рівень конкурентоспроможності істотно впливають ринкові умови та характеристики середовища, в якому працює компанія. У цьому контексті важливу роль відіграє глобалізація ринку та наявність глобального інформаційного простору (мережева економіка), який формується завдяки сучасним комунікаційним та інформаційним технологіям. Глобалізація пов'язує країни, компанії та людей у єдину систему економічних, соціальних, культурних та політичних зв'язків, відкриту й взаємозалежну.

Всесвітній інформаційний простір складається з мереж комунікацій, які ринок самотійно створити не здатен. Такі засоби, як інтернет, телебачення, радіо та преса, є основними рушіями глобалізаційних

процесів. Завдяки інтернету компанії можуть швидко виходити на міжнародний ринок. Наявність розвиненої глобальної інформаційної інфраструктури – це прямий наслідок глобалізації.

У сучасних умовах виробництво, торгівля і фінансові потоки дедалі більше переходять у кіберпростір, де не існує географічних меж. Інформація стає ключовим ресурсом, а інформаційна економіка базується саме на її ефективному використанні. Успіх національної економіки та життєздатність окремих компаній сьогодні безпосередньо залежать від їх конкурентоспроможності. Здатність підприємства краще, ніж конкуренти, задовольняти потреби клієнтів є головним критерієм його успішності. Постійні зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі потребують гнучких і різнопланових підходів до забезпечення конкурентних переваг [27].

Інтеграція підприємства у глобальний ринок передбачає його вихід за межі внутрішнього ринку, де наявні конкурентні переваги можуть виявитися недостатніми для ефективної боротьби на міжнародному рівні. У таких умовах діяльність компанії відбувається в динамічному, нестабільному середовищі, де ключовим чинником успіху стають інновації. У цьому контексті між поняттями «інновація» та «конкурентоспроможність» простежується чіткий причинно-наслідковий зв'язок: інновації є джерелом, що формує конкурентоспроможність. Іншими словами, здатність генерувати нові ідеї та впроваджувати сучасні методи ведення бізнесу є необхідною умовою для ефективної присутності підприємства на ринку, особливо на міжнародному [28].

Сучасний етап глобалізації характеризується посиленням економічної взаємозалежності країн, що проявляється у міжнародних потоках товарів, капіталу та знань. Цей процес є результатом діяльності численних компаній, які ведуть конкурентну боротьбу у все більш інтегрованому світі. В умовах глобалізованої економіки підприємства отримують унікальні можливості для ведення бізнесу. Вони можуть

залучати фінанси на одному національному ринку, закуповувати сировину на іншому, використовувати обладнання з третьої країни та реалізовувати готову продукцію на четвертому ринку. Така динаміка значно розширює горизонти діяльності для сучасних компаній.

Глобалізація суттєво підвищила планку конкурентних стандартів у таких ключових аспектах як: якість продукції та послуг, вартісні показники, рівень продуктивності, швидкість виведення новинок на ринок та операційна ефективність. Ці стандарти впливають не лише на міжнародні корпорації, а й на компанії, що працюють виключно на внутрішніх ринках. Споживачі все частіше віддають перевагу продукції глобальних виробників, якщо вона пропонує більшу цінність порівняно з місцевими аналогами. Важливим аспектом стало й вільне переміщення кваліфікованих працівників між країнами, оскільки людський капітал залишається ключовим фактором конкурентних переваг.

Сучасне бізнес-середовище вимагає від компаній здатності не лише відповідати, а й перевершувати глобальні стандарти. Лише такі підприємства можуть розраховувати на прибутки вищі за середньогалузеві.

Однак глобалізація несе не лише можливості, а й серйозні ризики. Концепція "відповідальності іноземності" вказує на труднощі роботи на закордонних ринках. До ключових викликів належать: необхідність адаптації до нових ринкових умов, тимчасове зниження ефективності під час освоєння нових ринків, ризики, пов'язані з надто швидкою експансією на кілька ринків одночасно і дефіцит управлінських компетенцій для ефективного керування глобальними операціям [29].

У контексті «привабливості», міжнаціональна конкурентоспроможність не визначається як здатність «місцевих» організацій конкурувати з фірмами з-за кордону за розподіл глобальних товарних ринків, а визначається як здатність нації досягти успіху в конкуренції з іншими країнами за частки вільного капіталу. Як зазначає М. Портер - це означає, що фундаментальні фокусні точки конкуренції, для

яких переважно використовувалася ідея міжнаціональної конкурентоспроможності, зміщуються з організацій на держави (Porter, 1986). Згідно з цією концепцією, фундаментальне державне для осіб, які приймають рішення, полягає не в тому, щоб зробити організації більш життєздатними, а в тому, щоб зробити життєздатною саму державу. При цьому не має значення, як життєздатна держава може в подальшому сприяти підвищенню конкурентоспроможності її організацій. Замість того, щоб бути «відповідними і взаємозалежними», дві обговорювані тут ідеї міжнародної конкурентоспроможності стають зовсім різними школами думок. Стосовно трансформаційного внеску дискусій про глобалізацію, що стосується як термінів, так і конотацій міжнародної конкурентоспроможності як державної проблеми, найважливішим є не просто інтенсивність, з якою глобалістське уявлення про міжнародну економіку віддзеркалює первісну форму міжнародної економіки, але й інтенсивність, з якою первісна форма міжнародної економіки стає значущою в глобалістській перспективі, і багато авторів починають мислити і поводитися відповідно до цієї перспективи [30]. Р.Г. Серпу окреслив значення цього як: «поширення глобалізації саме по собі змінює ідеї та уявлення, які люди мають про емпіричні явища, з якими вони стикаються; таким чином, воно породжує стратегії і тактики, які, в свою чергу, можуть реструктурувати всю ситуацію в цілому». Це відбулося в контексті управління бізнесом з початком дискусій про глобалізацію на початку 1980-х років.

Незважаючи на те, що відомо, що між міжнародною конкурентоспроможністю та глобалізацією існує «тісний зв'язок», цей зв'язок насправді не такий тісний, як люди схильні вважати. Згідно з думкою, яка, безперечно, переважає, побоювання з приводу міжнародної конкурентоспроможності можуть розглядатися як націоналістична відповідь на економічну глобалізацію. Але глобалізацію також можна розглядати як наслідок побоювань щодо міжнародної конкурентоспроможності у двох

різних аспектах: перше - глобалізація була поширена бізнес-економістами та урядовцями як план, за допомогою якого місцеві організації можуть підвищити свою конкурентоспроможність, і друге - прагнення до чесної конкуренції або нейтрального чи неупередженого середовища для місцевих компаній, що беруть участь у міжнародній конкуренції, зросло не лише до войовничої односторонності. Хоча цілком очевидно, що побоювання щодо міжнародної конкурентоспроможності та дебати про глобалізацію мають тенденцію до взаємного підживлення, доречно пам'ятати, що перехід від «інтернаціоналістичної» до «глобалізованої» концепції світової економіки сприяв трансформації як значення міжнародної конкурентоспроможності, так і термінології проблеми міжнародної конкурентоспроможності [30].

Сучасні умови господарювання вимагають від підприємств розробки комплексних стратегій, спрямованих на досягнення стійкої конкурентної переваги. Такі стратегії мають системний характер і охоплюють усі ключові аспекти діяльності організації, забезпечуючи її стабільне функціонування та розвиток у довгостроковій перспективі.

На операційному рівні основним завданням є побудова гнучких та адаптивних бізнес-процесів. Це передбачає впровадження досягнень науково-технічного прогресу, автоматизацію та цифровізацію виробництва, а також оптимізацію логістичних ланцюгів. Ключовими інструментами для цього є концепції бережливого виробництва (lean manufacturing), системи всеохоплюючого управління якістю (total quality management) та кіберфізичні виробничі системи (Industry 4.0). В результаті підприємства досягають зниження витрат, підвищення продуктивності та скорочення ресурсних втрат.

Інноваційна діяльність є основним джерелом конкурентних переваг. Для її забезпечення необхідно формувати систему управління знаннями та інтелектуальним капіталом, розвивати внутрішній науково-дослідний потенціал, налагоджувати співпрацю з науково-освітніми установами та забезпечувати трансфер технологій. Це дозволяє

прискорювати розробку та комерціалізацію нових продуктів.

Ефективний маркетинг спрямований на задоволення потреб споживачів та зміцнення ринкових позицій. До ключових елементів належать побудова партнерських відносин із клієнтами, формування лояльної клієнтської бази, гнучка асортиментна та цінова політика, оптимізація товароруку та використання сучасних інструментів комунікації.

Сучасні підприємства переходять до більш адаптивних організаційних структур, що дозволяє швидко адаптуватися до змін ринку, враховувати індивідуальні потреби споживачів та забезпечувати кастомізацію продукції.

Умови обмеженості ресурсів та екологічні виклики вимагають впровадження принципів циркулярної економіки, зокрема модернізації виробництва з урахуванням енергоефективності, утилізації відходів, використання відновлюваних джерел енергії та зменшення екологічного впливу.

Для підвищення конкурентоспроможності в умовах глобалізації необхідно розвивати партнерство з транснаціональними компаніями, брати участь у міжнародних проектах, розширювати експортні можливості та локалізувати виробництво за кордоном [31]

Підсумовуючи, у сучасних умовах глобалізації конкурентоспроможність стає ключовим фактором успіху як для окремих підприємств, так і для національних економік. Процеси інтеграції, лібералізація торгівлі, стрімкий технологічний розвиток і зростаюча мобільність капіталу кардинально змінюють правила гри на світовому ринку. У цьому контексті здатність суб'єктів господарювання адаптуватися до змін, впроваджувати інновації та ефективно використовувати ресурси визначає їхню довгострокову стійкість.

Глобалізація створила нову реальність для міжнародного бізнесу, де стандартизація процедур, гармонізація законодавства та культурна конвергенція стали нормою. Це відкриває нові можливості для підприємств:

зменшення бар'єрів для виходу на міжнародні ринки, доступ до глобальних ресурсів і зниження операційних ризиків. Однак водночас посилюється конкуренція, що вимагає від компаній постійного вдосконалення.

Стратегічні альянси стали ефективним інструментом підвищення конкурентоспроможності в умовах глобалізації. Вони дозволяють компаніям об'єднувати ресурси, обмінюватися знаннями та технологіями, знижувати витрати і розподіляти ризики. Така форма співпраці особливо цінна для виходу на нові ринки та розвитку інноваційної діяльності.

Ключовим чинником успіху в сучасній економіці стала продуктивність. Незалежно від масштабів діяльності - будь то окреме підприємство чи ціла галузь - саме зростання продуктивності визначає конкурентні позиції. При цьому інформаційні технології та глобальний інформаційний простір трансформували традиційні підходи до ведення бізнесу, зробивши інформацію стратегічним ресурсом.

Майкл Портер у своїх дослідженнях акцентує на тому, що в умовах глобалізації конкурентоспроможність все більше зосереджується на рівні держав, а не окремих компаній. Країни конкурують за інвестиції, талановитих фахівців і технології, що змінює традиційні уявлення про міжнародну конкурентоспроможність. Як зазначає P.G. Cerny, глобалізація трансформує не лише економічні процеси, а й самі підходи до їх аналізу та управління. Для підприємств, що прагнуть успіху в глобалізованій економіці, критично важливими стають: інноваційний розвиток, операційна ефективність, гнучкість організаційних структур, сталий розвиток та інтеграція принципів "зеленої" економіки.

Глобалізація, з одного боку, відкриває нові можливості для розвитку, а з іншого - створює серйозні виклики. Компаніям необхідно балансувати між використанням переваг інтеграції в світову економіку та збереженням конкурентних позицій у жорсткій боротьбі з міжнародними гравцями. Успіх у цьому процесі вимагає комплексного підходу, що поєднує технологічний розвиток, та стратегічне управління.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇН ЄС

2.1 Оцінка конкурентоспроможності країн ЄС за міжнародними рейтингами

Оцінка конкурентоспроможності країни є ключовим аспектом у визначенні її економічної сили та здатності до розвитку в умовах глобалізованого світу. Для Іспанії, однієї з найбільших економік Європи, конкурентоспроможність має стратегічне значення, оскільки вона визначає її позиції на міжнародних ринках, залучення інвестицій та забезпечення економічного зростання. Різноманітні міжнародні рейтинги, що оцінюють економічні та соціальні характеристики країн, надають об'єктивну картину щодо здатності Іспанії конкурувати з іншими державами в таких сферах, як інфраструктура, інновації, фінансова стабільність, політична стабільність та доступність робочої сили.

Міжнародні організації, такі як Світовий економічний форум, Міжнародний валютний фонд та інші, регулярно публікують звіти, які оцінюють конкурентоспроможність країн на основі ряду індикаторів. Для Іспанії ці рейтинги дозволяють визначити як її сильні сторони, так і проблеми, що потребують уваги для подальшого розвитку. Враховуючи виклики, з якими країна стикається, зокрема високий рівень безробіття, державний борг та необхідність адаптації до глобальних економічних змін, ця тема є актуальною для аналізу перспектив конкурентоспроможності Іспанії на світовій арені. В наш час розроблено багато міжнародних рейтингів та оцінок рівня розвитку країн світу. Повноважними органами проводяться глобальні дослідження. Вони вивчають найбільш цікаві сфери життєдіяльності суспільства в різних країнах світу, а отримані результати використовують для порівняння соціально-економічних, політичних, культурних позицій країн світу серед низки досліджуваних [32].

У сучасній міжнародній практиці дослідження конкурентоспроможності країн особливе значення мають дві авторитетні системи оцінювання. Першою є щорічні "Звіти про глобальну конкурентоспроможність", які публікуються Всесвітнім економічним форумом (WEF) у Женеві (Швейцарія). Другою виступають дослідження швейцарського Інституту розвитку менеджменту (IMD), що видаються у вигляді "Щорічника світової конкурентоспроможності".

Методологія IMD передбачає комплексний аналіз економічного стану провідних країн світу, які відіграють ключову роль у глобальній економіці. Відбір країн для включення до рейтингу здійснюється на основі двох суттєвих критеріїв: обсягів експорту та потоків прямих іноземних інвестицій у світовому контексті.

Важливою характеристикою методології IMD є мінімізація суб'єктивних факторів при максимальному розширенні кількості оціночних критеріїв. Сучасна версія рейтингу включає 320 показників, серед яких приблизно дві третини (67,5%) становлять кількісні (об'єктивні) показники, а решта (32,5%) базуються на результатах експертних опитувань (якісні показники). Усі критерії систематизовані у чотири основні групи:

1. Економічні результати (75 показників)
2. Ефективність державного управління (81 показник)
3. Ефективність бізнес-середовища (68 показників)
4. Рівень розвитку інфраструктури (96 показників)

Така структурована система оцінювання дозволяє отримати комплексне уявлення про конкурентоспроможність країн, враховуючи як макроекономічні показники, так і інституційні фактори розвитку [33].

На сьогодні конкурентоспроможність є характеристикою різних економічних об'єктів: товарів, фірм, галузей, регіонів, країн. Міжнародна конкурентоспроможність фактично є системним результатом, певною суперпозицією конкурентоспроможностей цих ієрархічно розташованих об'єктів. Інновації, прогресивні технології — це також конкурентні переваги

сучасності. Але вони ведуть до зростання витрат і відповідно цін. Тобто, згідно з класичною теорією, роблять товар менш конкурентоспроможним. Але при цьому не треба забувати, що в класичній теорії ціна — це ціна на товари однієї групи, а роль товарів-субститутів, які створюються за допомогою нових технологій, не враховується або применшується [34].

Конкурентоспроможність визначається як рівень продуктивності країни, який потім визначає рівень достатку, що продукується національною економікою, та рівень прибутку, який одержує бізнес, у тому числі за рахунок інвестицій. Разом, продуктивність й інвестиції є двигунами зростання національних економік, відповідно, більш конкурентоспроможна економіка дозволяє підтримувати більш стійке економічне зростання [35].

Конкуренція діє як примусова сила, що спонукає підприємців боротися за збільшення прибутку шляхом удосконалення форм і методів виробництва, використання новітніх технологій, нових способів організації й управління виробництвом, витісняючи з ринку слабких підприємців. Конкуренція, з одного боку, створює умови реалізації можливостей новими суб'єктами, а з іншого стимулює цей процес, «винагороджуючи» максимальним прибутком сильніших через механізм ціноутворення [36].

Отже, оцінка конкурентоспроможності базується на низці міжнародних рейтингів, які враховують різні аспекти економічного, соціального та інноваційного розвитку. Вивчення цих показників дозволяє не лише оцінити поточний стан економіки, але й спрогнозувати і дослідити можливі тенденції та визначити напрямки для подальшого розвитку країни.

У таблиці 2.1 представлено оцінку конкурентоспроможності Іспанії за основними міжнародними рейтингами за останні доступні роки. Наведені індекси дають змогу визначити позицію Іспанії на глобальній арені за різними критеріями, зокрема глобальною конкурентоспроможністю, інноваційністю, рівнем людського розвитку, економічною свободою та іншими важливими аспектами [37; 38].

Таблиця 2.1 – Оцінка конкурентоспроможності Іспанії за ключовими міжнародними рейтингами

Рік	Рейтинг / Індекс	Позиція Іспанії (останні дані)	Усього країн
2019	Global Competitiveness Index (GCI)	36	141
2023	Human Development Index (HDI)	27	193
2020	Ease of Doing Business Index	30	190
2023	Global Innovation Index	30	132
2023	Global Talent Competitiveness Index	25	134
2023	Economic Freedom Index	41	184

Джерело: складено автором на основі [37;38;39;40]

Оцінка конкурентоспроможності Іспанії, представлена в таблиці 2.1, дозволяє детально розглянути позицію країни в різних міжнародних рейтингах. Ці індекси є важливими показниками для аналізу економічного розвитку та глобальної конкурентоспроможності держави.

Згідно з Global Competitiveness Index (GCI) за 2019 рік, Іспанія посідає 36 місце серед 141 країни. Це свідчить про відносно високий рівень конкурентоспроможності, зокрема в аспектах інфраструктури, бізнес-клімату та макроекономічної стабільності. Однак країна має можливість покращити свої позиції в майбутньому, враховуючи постійні зміни в світовій економіці.

Human Development Index (HDI), який оцінює якість життя в країні, показує, що Іспанія займає 27 місце серед 193 країн. Цей результат підтверджує високий рівень розвитку людського потенціалу, зокрема в аспектах охорони здоров'я, освіти та рівня життя, що є важливим фактором для залучення інвестицій і забезпечення соціальної стабільності.

В показнику Ease of Doing Business Index Іспанія займає 30 місце у 2020 році, що свідчить про сприятливий бізнес-клімат, однак країна має певні труднощі в деяких аспектах, таких як ведення бізнесу та реєстрація нових підприємств. Збереження і поліпшення цих умов є важливим для підвищення економічної активності та інвестиційної привабливості [37;38].

Індекс Global Innovation Index (30 місце у 2023 році) свідчить про те, що Іспанія має досить розвинену інноваційну інфраструктуру, хоча її

позиції можна було б зміцнити через більш активну підтримку наукових досліджень і розробок, а також поліпшення співпраці між державою та приватним сектором у сфері інновацій.

Global Talent Competitiveness Index, де Іспанія посідає 25 місце, вказує на успіхи країни у залученні та розвитку висококваліфікованих кадрів. Це важливий аспект для підтримки інноваційних процесів та економічного зростання, оскільки в умовах глобалізації конкуренція за таланти стає все більш інтенсивною.

Нарешті, Economic Freedom Index, в якому Іспанія займає 41 місце серед 184 країн, вказує на високий рівень економічної свободи в країні, хоча є деякі обмеження в регулюванні економічної діяльності, які потребують вдосконалення для забезпечення кращої конкурентоспроможності [39;40].

Отже, позиції Іспанії в цих рейтингах свідчать про високий рівень розвитку країни в багатьох аспектах, однак є можливості для покращення, зокрема в сфері інноваційної активності, розвитку бізнес-клімату та економічної свободи. Це важливі напрямки для подальших реформ, спрямованих на забезпечення стійкого економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності на міжнародній арені.

У таблиці 2.2 подано детальну інформацію про позиції Іспанії у вибраних компонентах конкурентоспроможності за даними Global Competitiveness Index (GCI) за 2023 рік. Наведені показники охоплюють ключові аспекти, що впливають на економічну динаміку держави — від розвитку інфраструктури та системи охорони здоров'я до інноваційного потенціалу, ефективності ринку праці, фінансової стабільності та підприємницької активності.

Ці дані дозволяють глибше проаналізувати, які саме фактори сприяють або, навпаки, стримують соціально-економічний розвиток країни в довгостроковій перспективі. Зокрема, високі позиції у таких сферах, як здоров'я, інфраструктура та розмір внутрішнього ринку, свідчать про наявність стратегічних переваг, на яких може будуватися подальше

зростання. Водночас відносно низькі показники у компонентах, що стосуються ринку праці, динаміки бізнесу та інновацій, вказують на необхідність реформ, спрямованих на підвищення гнучкості економіки, поліпшення умов для підприємництва та стимулювання науково-технічного прогресу [41;42].

Таблиця 2.2. – Позиції Іспанії у вибраних компонентах конкурентоспроможності (GCI), 2023 р.

Показник	Позиція Іспанії (серед 141 країни)	Значення (макс. 100)
Інфраструктура	10	92.2
Здоров'я	1	100.0
Рівень освіти	23	80.1
Ринок праці	115	52.4
Розмір ринку	13	84.6
Іноваційний потенціал	29	58.3
Динаміка бізнесу	52	60.0
Фінансова система	35	68.7

Джерело: складено автором на основі [41;42]

Оцінка конкурентоспроможності країни за різними показниками є важливим інструментом для розуміння її економічного стану та потенціалу для подальшого розвитку. Іспанія, як одна з найбільших економік Європи, демонструє сильні результати у деяких аспектах, але й стикається з серйозними викликами в інших. Аналіз її позицій у ключових компонентах конкурентоспроможності, згідно з даними Global Competitiveness Index (GCI) за 2023 рік, дозволяє більш чітко оцінити, на які фактори слід звернути увагу для покращення її економічного потенціалу.

Іспанія займає високе місце за показником інфраструктури – 10-те серед 141 країни, з оцінкою 92.2. Це свідчить про те, що країна має добре розвинену транспортну та комунікаційну інфраструктуру, що сприяє ефективному веденню бізнесу та взаємодії між різними секторами економіки. Розвинена інфраструктура, включаючи транспортні мережі та енергетичні ресурси, є важливим фактором для залучення інвестицій і забезпечення високої продуктивності. Така позиція Іспанії робить її привабливим місцем для ведення бізнесу і розвитку міжнародної торгівлі.

Незважаючи на високі результати в інфраструктурі, Іспанія є лідером

у сфері охорони здоров'я, займаючи перше місце з максимальним значенням 100.0. Це безумовний плюс для країни, адже здоров'я населення – ключовий фактор для стійкого економічного розвитку. Хороша якість медичних послуг дозволяє підтримувати працездатність робочої сили, знижує витрати на охорону здоров'я і покращує загальний рівень життя. Це також підтверджує, що Іспанія може бути прикладом для інших країн щодо організації системи охорони здоров'я та забезпечення доступу до медичних послуг [41;42].

Щодо освіти, Іспанія займає 23 місце з оцінкою 80.1. Це свідчить про хорошу, але не ідеальну систему освіти. Враховуючи важливість освіти для розвитку кваліфікованої робочої сили, країна повинна звернути увагу на модернізацію освітніх програм, що відповідають вимогам сучасного ринку праці. Зокрема, інтеграція нових технологій і розвитку навичок для інноваційних секторів стане важливим кроком для покращення освітньої системи в майбутньому.

Тим не менш, ринок праці залишається однією з найбільших слабких ланок іспанської економіки, оскільки країна займає 115 місце за цим показником з оцінкою 52.4. Це вказує на значні проблеми на ринку праці, такі як висока безробіття, особливо серед молоді, і недостатня гнучкість у системі найму та працевлаштування. Ринок праці потребує структурних реформ, щоб забезпечити більше можливостей для трудової мобільності, знизити безробіття та адаптувати робочі місця до нових вимог економіки.

Іспанія демонструє також хороші результати за розміром ринку – 13 місце з оцінкою 84.6. Це один із важливих показників, оскільки великі внутрішні ринки дають можливість для розширення бізнес-операцій, залучення інвестицій і розвитку підприємництва. У рамках Європейського Союзу Іспанія має доступ до ще більших ринків, що надає їй конкурентну перевагу в міжнародній торгівлі.

Іноваційний потенціал країни, де Іспанія займає 29 місце з оцінкою 58.3, також вказує на наявний потенціал, але й необхідність удосконалення.

Іспанія має досить розвинену науково-дослідну сферу, але зокрема в інноваціях є можливості для зростання через активніші інвестиції у науково-технічний прогрес, співпрацю між університетами та бізнесом, а також державну підтримку інноваційних стартапів [41;42].

Показник динаміки бізнесу (52 місце, 60.0) свідчить про певні бар'єри у розвитку нових підприємств та бізнес-ініціатив, зокрема через бюрократичні труднощі або складність в отриманні фінансування. Ці фактори можуть стримувати розвиток малого та середнього бізнесу, що є важливим для економічного зростання країни.

Фінансова система, яка займає 35 місце з оцінкою 68.7, вказує на відносно стабільну банківську та фінансову інфраструктуру в країні. Проте є простір для покращення, зокрема в забезпеченні доступу до фінансування для малого та середнього бізнесу, що дозволить країні розвивати інноваційні та технологічні підприємства [41;42].

Таким чином, Іспанія демонструє сильні позиції в таких сферах, як інфраструктура, охорона здоров'я та розмір ринку, що є основою для підтримки її конкурентоспроможності. Однак країна має можливість і потребу в реформах у ряді інших аспектів, таких як ринок праці, інноваційний потенціал та динаміка бізнесу, щоб забезпечити стійке економічне зростання та покращити свою позицію на міжнародній арені.

Узагальнюючи оцінку конкурентоспроможності Іспанії за міжнародними рейтингами, можна зробити висновок, що країна демонструє значний потенціал у кількох ключових сферах, таких як інфраструктура, охорона здоров'я та розмір ринку, що підтверджує її сильні економічні позиції на міжнародній арені. Однак, для подальшого розвитку та зміцнення конкурентоспроможності Іспанії, необхідно звернути увагу на деякі проблемні аспекти, зокрема, на ринок праці, інноваційний потенціал та динаміку бізнесу. Реалізація реформ у цих сферах може сприяти підвищенню ефективності економіки та покращенню її позицій у глобальних рейтингах, що сприятиме стійкому економічному зростанню.

2.2 Економічні показники конкурентоспроможності країн ЄС

Аналіз економічних показників Іспанії дає змогу визначити сильні та слабкі сторони економіки, а також оцінити її здатність адаптуватися до глобальних економічних змін. Враховуючи глобальні виклики, такі як економічні кризові явища, зміни клімату та технологічні інновації, важливо звертати увагу на ці показники для прогнозування майбутніх економічних трендів. Тому вивчення економічних показників конкурентоспроможності Іспанії є необхідним кроком для розуміння її позицій на світовій арені та планування ефективних стратегій розвитку.

Валовий внутрішній продукт (ВВП) та продуктивність праці є одними з основних індикаторів економічного розвитку країни. Вони відображають ефективність використання наявних ресурсів, динаміку економічного зростання, рівень добробуту населення, а також здатність економіки адаптуватися до внутрішніх і зовнішніх викликів. Аналізуючи ці показники, можна не лише оцінити поточний стан економіки, а й зробити висновки щодо її стійкості, конкурентоспроможності на світовій арені та ефективності впроваджених політичних і економічних реформ.

Для Іспанії, однієї з найбільших економік Європейського Союзу, оцінка ВВП та продуктивності праці є надзвичайно важливою у контексті постпандемічного відновлення, впливу зовнішньоекономічних змін, а також цифрової трансформації та переходу до "зелених" технологій. Такий аналіз дозволяє виявити структурні переваги та вразливості, сформулювати обґрунтовані прогнози щодо майбутнього розвитку, а також визначити ключові пріоритети для формування державної політики, спрямованої на зміцнення економічного потенціалу країни.

У таблиці 2.3 наведено дані про динаміку ВВП та продуктивності праці в Іспанії за період з 2018 по 2024 рік. Подані показники дають змогу проаналізувати зміни у валовому внутрішньому продукті, темпах

економічного зростання, рівні добробуту на душу населення, а також ефективності використання трудових ресурсів [43; 44].

Таблиця 2.3 – Динаміка ВВП та продуктивності праці в Іспанії, 2018–2024 рр.

Показник	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Валовий внутрішній продукт (EUR млрд)	1270	1244	1 129	1 235	1 374	1 498	1 593
Реальне зростання ВВП (%)	2,3	2	-10.9	6.7	6.2	2.7	3.2
ВВП на душу населення (EUR)	30	29	23	26	28	31	32
	423	576	845	103	849	339	930
ВВП на душу населення (USD)	30	29	26	30	29	33	35
	380	582	938	527	722	059	622
Середня зайнятість (млн осіб)	19,3	19,8	19.0	19.6	20.3	20.7	21.0
ВВП на одного зайнятого (EUR)	65	62	59	63	67	72	75
	803	828	421	010	709	368	857
Середня кількість відпрацьованих годин на одного працівника	1498	1489	1 507	1 492	1 484	1 475	1 470
ВВП на годину праці (EUR)	43,9	42,2	39.4	42.2	45.6	49.0	51.6

Джерело: складено автором на основі [43;44]

Динаміка ВВП та продуктивності праці в Іспанії за період з 2018 по 2024 роки дає чітке уявлення про те, як країна відновлювалася після важкого економічного спаду, спричиненого пандемією COVID-19, і як вона продовжує розвиватися на шляху до стабільного економічного зростання. Найпомітнішим є різке відновлення ВВП у 2021 році після значного падіння на 10.9% у 2020 році, що свідчить про ефективність заходів, спрямованих на підтримку економіки. Зростання реального ВВП на рівні 6.7% у 2021 році, 6.2% у 2022 році і стабільне зростання на 2.7% у 2023 році показує, що економіка країни поступово відновлюється, хоча й залишаються певні виклики в умовах глобальних економічних нестабільностей.

Стабільне зростання ВВП на душу населення, яке збільшилося з 23 845 євро у 2020 році до 32 930 євро у 2024 році, також свідчить про покращення рівня життя в Іспанії. Проте варто зазначити, що зростання ВВП на душу населення у доларах США в 2022 році (29 722 USD) дещо знизилося порівняно з попередніми роками, що може бути пов'язано з коливаннями валютного курсу.

Продуктивність праці в Іспанії також демонструє позитивні результати. ВВП на одного зайнятого зріс з 59 421 євро в 2020 році до 75

857 євро в 2024 році, що є ознакою підвищення ефективності праці в країні. Це відображає збільшення виробничої потужності та зростання економічної активності на душу працюючого населення. Однак, незважаючи на зростання продуктивності праці, середня кількість відпрацьованих годин на одного працівника має тенденцію до зниження, що може свідчити про покращення балансу між робочим часом і відпочинком, що важливо для забезпечення довготривалої продуктивності праці [43;44].

Отже, Іспанія продовжує демонструвати позитивні тенденції в економічному розвитку після труднощів, спричинених пандемією. Проте важливо, щоб країна продовжувала фокусуватися на підвищенні продуктивності праці, інвестиціях у технологічний розвиток і збереженні стабільності на ринку праці, що дозволить зберегти позитивні темпи зростання та забезпечити економічне процвітання в майбутньому.

Оцінка конкурентоспроможності країни включає в себе ряд економічних індикаторів, серед яких особливу роль відіграють рівень зайнятості та інфляція. Ці показники безпосередньо впливають на економічну стабільність і добробут населення, адже від рівня безробіття залежить продуктивність робочої сили, а від інфляції – купівельна спроможність та загальний рівень цін у країні. Для Іспанії, як для великої економіки Європи, важливими є не лише загальні економічні показники, а й їх динаміка протягом останніх років, що дає можливість оцінити ефективність економічної політики та адаптацію до змін на глобальних ринках.

Особливої уваги заслуговує здатність країни зберігати макроекономічну рівновагу в умовах кризи, зокрема після пандемії COVID-19, яка суттєво вплинула на рівень зайнятості та економічне зростання. Стабільне зниження рівня безробіття, помірна інфляція, а також підвищення продуктивності праці свідчать про поступове відновлення та зростання конкурентоспроможності. Крім того, динаміка цих індикаторів дозволяє визначити слабкі місця економіки, що потребують уваги з боку уряду та

бізнесу, для забезпечення сталого розвитку в середньо- і довгостроковій перспективі.

У таблиці 2.4 представлено дані про рівень зайнятості та інфляцію в Іспанії за період 2019–2024 років. Зокрема, вона відображає динаміку рівня безробіття серед економічно активного населення, молодіжного безробіття, а також показники інфляції — гармонізовану інфляцію, базову інфляцію та індекс цін виробників [43; 44].

Таблиця 2.4 – Зайнятість та інфляція як індикатори конкурентоспроможності, 2019–2024 рр.

Показник	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Рівень безробіття (% активного населення)	14.1	15.5	14.9	13.0	12.2	11.3
Рівень молодіжного безробіття (оцінка)	Високий	Високий	Високий	Високий	Високий	Високий
Гармонізована інфляція (HICP, %, у річному вимірі)	0,7	-0.3	3.0	8.3	3.4	2.9
Базова інфляція (Core, %, у річному вимірі)	0,9	0.7	0.8	5.2	6.0	2.9
Індекс цін виробників (PPI, %, у річному вимірі)	0,5	-4.3	17.3	35.5	-4.7	-3.7

Джерело: складено автором на основі [43;44]

Оцінка зайнятості та інфляції в Іспанії за період 2019–2024 років дозволяє зрозуміти, як ці два важливі економічні показники впливають на конкурентоспроможність країни та її здатність адаптуватися до глобальних економічних змін.

З одного боку, рівень безробіття демонструє позитивну динаміку з 14.1% у 2019 році, надалі зростання у 2020 році до найвищого за ці роки 15.5% і поступовим зниженням до 11.3% у 2024 році. Це свідчить про поступове поліпшення ситуації на ринку праці, що є важливим індикатором економічної стабільності та зростання. Зокрема, зменшення рівня безробіття свідчить про покращення доступу до робочих місць і підвищення ефективності економіки в цілому. Однак, рівень молодіжного безробіття залишався високим протягом всього періоду, що вказує на серйозні проблеми для молодого покоління, зокрема в плані працевлаштування та адаптації до змінних умов ринку праці.

Інфляція, як ще один важливий фактор економічної стабільності, показала різкі коливання впродовж періоду. Гармонізована інфляція (HICP) знизилася з негативного значення -0.3% у 2020 році до 8.3% у 2022 році, що свідчить про вплив інфляційних процесів на економіку. Після цього інфляція поступово знизилася до 2.9% у 2024 році, що є більш сприятливим для економічної стабільності. Базова інфляція також показала зростання в 2022 році, але до 2024 року її рівень знову знизився, що свідчить про покращення контролю над цінами в економіці. Індекс цін виробників (PPI) продемонстрував сильні коливання, що вказує на нестабільність цін на товарному ринку, що може бути наслідком зовнішніх факторів, таких як світова енергетична криза або глобальні ланцюги постачання.

Висока інфляція в період 2022 року могла мати негативний вплив на купівельну спроможність населення та економічний добробут. Проте зниження інфляційного тиску в наступні роки свідчить про поступове відновлення економічної стабільності [43;44].

Отже, Іспанія демонструє позитивну динаміку у зниженні рівня безробіття та контролюванні інфляційних процесів, що сприяє підвищенню її конкурентоспроможності. Однак країні ще потрібно вирішити питання високого рівня молодіжного безробіття та підтримувати стабільність інфляційних процесів для забезпечення сталого економічного розвитку в майбутньому.

Зовнішня торгівля та інвестиції є важливими драйверами економічного зростання та конкурентоспроможності будь-якої країни. Вони не лише забезпечують доступ до міжнародних ринків, але й сприяють модернізації виробничих потужностей, розвитку нових технологій та залученню іноземних капіталів. Для Іспанії, як великої економіки Європи, зовнішня торгівля та інвестиції є критичними аспектами, що дозволяють країні підтримувати стабільне економічне зростання, впливати на глобальну економіку та покращувати рівень життя своїх громадян. Аналіз змін у зовнішньоторговельних показниках та притоку інвестицій дає змогу оцінити

ефективність економічної політики Іспанії, її позиції на міжнародних ринках і можливості для подальшого розвитку.

У таблиці 2.5 подано дані щодо зовнішньої торгівлі та інвестиційної діяльності Іспанії за період з 2019 по 2024 роки. Зазначені показники відображають динаміку експорту та імпорту товарів і послуг, торговельне сальдо, стан поточного рахунку, а також обсяги прямих іноземних інвестицій [44; 45].

Таблиця 2.5 – Зовнішня торгівля та інвестиції як драйвери конкурентоспроможності, 2019–2024 рр.

Показник	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Експорт товарів і послуг (змiна, %)	2.3	-20.1	13.4	14.3	2.8	2.9
Імпорт товарів і послуг (змiна, %)	1.5	-15.1	15.0	7.7	0.3	2.0
Торговельне сальдо (EUR млрд)	-34,6	-11.0	-29.8	-66.1	-40.0	-40.7
Поточний рахунок (% до ВВП)	2.1	0.8	0.8	0.4	2.7	3.0
Прямі іноземні інвестиції (FDI, EUR млрд)	22.1	11.6	33.7	42.1	32.5	-

Джерело: складено автором на основі [44;45]

Аналіз зовнішньої торгівлі та інвестицій Іспанії за період з 2019 по 2024 роки показує важливу роль цих факторів у визначенні конкурентоспроможності країни. Протягом цього часу країна пережила значні коливання в зовнішньоторговельних показниках, що були пов'язані з глобальною економічною нестабільністю, спричиненою пандемією COVID-19, а також з іншими макроекономічними факторами.

Експорт товарів і послуг Іспанії, зокрема, зазнав значного зниження на 20.1% у 2020 році, що стало результатом глобальної економічної рецесії. Однак у наступні роки експорт почав відновлюватися, і у 2022 році зріс на 14.3%. Зростання експорту є позитивним сигналом для економіки, оскільки свідчить про відновлення попиту на іспанські товари та послуги на міжнародних ринках. У 2023–2024 роках темпи зростання експорту стабілізувалися, але все ще залишаються на позитивному рівні (2.8% і 2.9% відповідно).

Імпорт товарів і послуг також показав коливання, з різким зростанням на 15% у 2021 році після значного зниження в 2020 році. Проте зниження темпів зростання імпорту в 2023–2024 роках свідчить про більш

стабільний попит на зовнішні ресурси, що може бути наслідком відновлення внутрішнього виробництва та зниження залежності від імпорту.

Торговельне сальдо Іспанії залишалося негативним протягом усіх років, що вказує на більші обсяги імпорту порівняно з експортом. Однак ситуація може бути не такою тривожною, оскільки Іспанія має стабільний поточний рахунок, що у 2023 році збільшився до 2.7% ВВП і навіть досягнув 3.0% у 2024 році. Це свідчить про те, що країна змогла підтримувати рівновагу на рахунках і зберігати економічну стійкість, навіть при негативному торговельному сальдо.

Прямі іноземні інвестиції (FDI) показали значне зростання, особливо в 2022 році, коли вони досягли 42.1 мільярда євро, що вказує на високу інвестиційну привабливість Іспанії. Це підтверджує, що країна є важливим гравцем на міжнародній арені для інвесторів, незважаючи на інші економічні виклики. Втрата частини інвестицій у 2024 році може бути пов'язана з глобальними економічними нестабільностями та зменшенням інтересу до певних секторів [44;45].

В цілому, Іспанія демонструє позитивні результати в зовнішній торгівлі та інвестиціях, попри наявність викликів. Це вказує на її здатність адаптуватися до змін у глобальній економіці та підтримувати конкурентоспроможність через розвиток експорту, залучення інвестицій та стабільний поточний рахунок.

Фінансова стабільність та державні фінанси є основою для забезпечення економічної стійкості країни, її здатності проводити ефективну економічну політику, залучати інвестиції та підтримувати соціальний розвиток. Від рівня державного боргу, дефіциту бюджету та міжнародних резервів залежить не лише здатність уряду виконувати зобов'язання перед внутрішніми та зовнішніми кредиторами, але й економічна безпека країни в умовах глобальних фінансових і економічних змін. Для Іспанії, яка є однією з найбільших економік Європи, фінансова стабільність є важливою передумовою для збереження

конкурентоспроможності та економічного зростання.

У таблиці 2.6 наведено дані щодо фінансової стабільності та державних фінансів Іспанії за період 2019–2023 років. Представлені ключові показники дають змогу оцінити стан державного бюджету, рівень державного боргу, обсяг міжнародних резервів та загальний рівень фінансової стійкості [43; 44].

Таблиця 2.6 – Фінансова стабільність та державні фінанси Іспанії, 2019–2023 рр.

Показник	2019	2020	2021	2022	2023
Дефіцит державного бюджету (% до ВВП)	-3.04	-9.9	-6.7	-4.6	-3.5
Державний борг (% до ВВП)	97.7	119.3	115.7	109.5	105.1
Рівень міжнародних резервів (EUR млрд)	61.7	66.3	81.4	87.2	93.3
Кількість місяців імпорту, що покривають резерви	2.6	2.9	2.9	2.3	2.6
Оцінка фінансової стійкості (експертна)	Помірна	Низька	Помірна	Помірна	Помірна

Джерело: складено автором на основі [43;44]

Оцінка фінансової стабільності та державних фінансів Іспанії за період 2019–2023 років відображає позитивні тенденції в управлінні державними ресурсами, попри труднощі, спричинені економічними кризами, зокрема пандемією COVID-19. Протягом цього періоду країна продовжувала зменшувати дефіцит державного бюджету, що свідчить про ефективність фінансової політики. З 9.9% дефіциту ВВП у 2020 році, внаслідок економічного спаду, він зменшився до 3.5% у 2023 році. Це показує значний прогрес у скороченні бюджетних витрат та стабілізації фінансів.

Зниження державного боргу також є позитивною ознакою для економіки Іспанії. З 119.3% до ВВП у 2020 році рівень боргу зменшився до 105.1% у 2023 році. Це означає, що Іспанія продовжує працювати над зменшенням боргового навантаження, що є важливим для забезпечення економічної стабільності в майбутньому та зниження ризиків, пов'язаних з високими зобов'язаннями.

Рівень міжнародних резервів Іспанії демонструє сталий ріст, збільшившись з 61.7 мільярдів євро в 2019 році до 93.3 мільярдів євро в

2023 році. Ці резерви мають важливе значення для підтримки фінансової стійкості країни, оскільки вони виступають як буфер для захисту від зовнішніх економічних шоків. Хоча кількість місяців імпорту, які покривають ці резерви, не змінилася з 2.6 місяця у 2019 році до 2.6 місяця в 2023 році, рівень резервів залишається на стабільному рівні, що позитивно впливає на здатність країни справлятися з економічними викликами.

Оцінка фіскальної стійкості, яка в 2020 році була низькою, а в наступні роки — помірною, свідчить про поступове поліпшення в управлінні фінансами. Хоча країна ще не досягла високої фіскальної стійкості, позитивна динаміка зменшення дефіциту бюджету та боргу вказує на правильний напрямок в управлінні державними фінансами [43;44].

Отже, Іспанія демонструє поступове поліпшення в напрямку фінансової стабільності, зменшуючи дефіцит бюджету та державний борг, збільшуючи міжнародні резерви та покращуючи фіскальну стійкість. Ці фактори забезпечують основи для подальшого економічного розвитку і конкурентоспроможності країни, хоча необхідно продовжувати роботу над покращенням фіскальної політики та зниженням боргового навантаження для забезпечення стійкої фінансової стабільності в майбутньому.

Грошово-кредитна політика та інвестиційна привабливість є важливими факторами, що визначають економічну стабільність і розвиток країни. Грошово-кредитна політика впливає на рівень інфляції, доступність кредитів і загальну економічну активність, а також безпосередньо пов'язана з процентними ставками центральних банків. Інвестиційна привабливість країни, в свою чергу, визначається стабільністю фінансових ринків, рівнем дохідності активів та іншими факторами, що спонукають інвесторів вкласти кошти. Для Іспанії, як частини єврозони, ключовими елементами є облікові ставки Європейського центрального банку (ЄЦБ), дохідність державних облігацій, ринкові індикатори, такі як EURIBOR та фондові індекси, а також загальна економічна ситуація в Євросоюзі.

У таблиці 2.7 подано дані щодо грошово-кредитної політики

Європейського центрального банку та інвестиційної привабливості Іспанії за період 2019–2024 років. Наведені показники ілюструють динаміку змін в обліковій та депозитній ставках ЄЦБ, дохідності державних облігацій, значення 3-місячного EURIBOR, а також індексу фондового ринку IBEX 35 [43; 44].

Таблиця 2.7 – Грошово-кредитна політика та інвестиційна привабливість, 2019–2023 рр.

Показник	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Облікова ставка ЄЦБ (рефінансування, %)	0.00	0.00	0.00	2.50	4.50	3.15
Депозитна ставка ЄЦБ (overnight, %)	-0.50	-0.50	-0.50	2.00	4.00	3.00
10-річна дохідність держоблігацій (%)	0.47	0.04	0.56	3.63	2.98	3.06
3-місячний EURIBOR (eop, %)	-0.38	-0.55	-0.57	2.13	3.91	2.71
Індекс фондового ринку IBEX 35 (% зміна)	11.8	-15.5	7.9	-5.6	22.8	14.8

Джерело: складено автором на основі [43;44]

Аналіз грошово-кредитної політики Європейського центрального банку (ЄЦБ) та інвестиційної привабливості Іспанії протягом 2019–2023 років демонструє значні зміни на фінансових ринках, що безпосередньо впливають на економічну ситуацію в країні. Пандемія COVID-19 і відповідні економічні обмеження спричинили глобальну фінансову нестабільність, що змусило ЄЦБ встановити рекордно низькі облікові ставки (0% у 2019, 2020 та 2021 роках), щоб стимулювати економіку. Згодом, коли економіка почала відновлюватися, ЄЦБ підвищив ставки: облікова ставка зросла до 2.5% у 2022 році і досягла 4.5% у 2023 році. Це свідчить про спробу ЄЦБ стримати інфляційні процеси в умовах зростання цін на енергоносії та інші ресурси.

Депозитна ставка ЄЦБ також показала значні коливання, зниження її до -0.5% у 2019-2021 роках відображає політику стимулювання економіки, у той час як підвищення депозитної ставки до 4% у 2023 році стало результатом монетарної політики, спрямованої на боротьбу з інфляцією. Таке різке підвищення процентних ставок, ймовірно, вплинуло на вартість кредитів і рівень інвестицій.

Динаміка 10-річної дохідності державних облігацій та 3-місячного EURIBOR відображає зміни в економічному середовищі, зокрема в

процентних ставках. З 2019 року, коли дохідність облігацій була майже нульовою, до 2022 року дохідність значно зросла (3.63%), що свідчить про підвищення вартості позик і зростання ризиків на ринку капіталу. У 2023 році показники дещо знизилися, але залишалися високими порівняно з попередніми роками.

Індекс фондового ринку IBEX 35, який показує зміни вартості акцій 35 найбільших компаній Іспанії, демонструє різку волатильність. У 2020 році фондовий ринок зазнав значних втрат (-15.5%), що було результатом економічної невизначеності. Однак з 2021 року спостерігається відновлення, зокрема, у 2023 році ринок зріс на 22.8%, що є позитивним сигналом для інвесторів і свідчить про підвищення інвестиційної привабливості Іспанії [43;44].

Таким чином, грошово-кредитна політика ЄЦБ і зміни на фінансових ринках показують, що Іспанія пережила значні економічні виклики, але успішно адаптувалася до нових умов. Підвищення ставок та інфляційний тиск залишаються важливими факторами для аналізу подальшого розвитку країни, оскільки вони можуть впливати на інвестиційну привабливість та економічну стабільність.

Узагальнюючи, аналіз економічних показників конкурентоспроможності Іспанії дозволяє побачити загальну картину розвитку її економіки в умовах глобальних економічних змін. Протягом 2020–2024 років країна продемонструвала стійкість у подоланні наслідків пандемії та відновлення економічного зростання. Іспанія активно працює над покращенням основних економічних індикаторів, таких як ВВП на душу населення, продуктивність праці, зменшення рівня безробіття та інфляційних тисків. Такі фактори, як зростання експорту, стабільний поточний рахунок і поступове зниження державного боргу, свідчать про здатність країни адаптуватися до глобальних змін і підтримувати свою конкурентоспроможність. Однак, незважаючи на ці позитивні тенденції, Іспанії необхідно зберігати фокус на вирішенні проблем високого рівня

молодіжного безробіття та на підтримці стабільності на ринку праці.

Зовнішня торгівля та інвестиції відіграють важливу роль у забезпеченні економічного зростання та конкурентоспроможності Іспанії. Протягом останніх років країна відновила свої торгові зв'язки після глобальної рецесії, що дозволило стабілізувати ситуацію в зовнішній торгівлі та залучити іноземні інвестиції. Водночас, інфляційний тиск і зміни в грошово-кредитній політиці ЄЦБ залишаються важливими факторами, які можуть вплинути на інвестиційну привабливість та економічну стабільність Іспанії в майбутньому. Успішна адаптація до нових економічних реалій, підтримка фінансової стабільності та розвиток інноваційних секторів можуть стати основою для подальшого зміцнення конкурентоспроможності країни на глобальній арені.

2.3 Вплив цифровізації та зеленого переходу на конкурентоспроможність країн ЄС

У сучасному світі цифровізація та зелені ініціативи стали ключовими драйверами економічного розвитку та конкурентоспроможності країн. Ці глобальні тренди значно впливають на стратегічний розвиток держав і компаній, відкриваючи нові можливості для інновацій, підвищення ефективності та стійкості економік. Іспанія, як частина Європейського Союзу, активно інтегрує ці дві трансформації у свою економічну політику. Цифровізація, яка включає впровадження новітніх технологій в усі сфери діяльності, від виробництва до управління державними процесами, відкриває нові горизонти для розвитку бізнесу та зростання продуктивності. Зелений перехід, спрямований на перехід до більш сталого та екологічно чистого виробництва, відповідає за зменшення викидів CO₂ та розвиток відновлюваних джерел енергії, що є важливими аспектами для забезпечення довгострокової економічної стабільності та конкурентоспроможності

[46;47].

Цифровізація та зелений перехід вже впливають на конкурентоспроможність Іспанії, допомагаючи країні адаптуватися до нових економічних умов, підвищити свою інвестиційну привабливість та створити більш стійкі економічні моделі. Проте ці процеси також ставлять перед країною певні виклики, зокрема щодо необхідності інвестування в нові технології, трансформації виробничих процесів та адаптації законодавства. Дослідження впливу цифровізації та зеленого переходу на конкурентоспроможність Іспанії дозволяє не лише оцінити поточні тенденції, а й сформулювати стратегії для майбутнього розвитку, який враховує ці новітні глобальні виклики та можливості.

Отже, цифрова трансформація є одним із найбільш значущих факторів, що визначають конкурентоспроможність країн у сучасному глобалізованому світі. Вона охоплює впровадження новітніх технологій у різні сфери економіки та суспільного життя, що сприяє підвищенню ефективності виробництва, розвитку інновацій, поліпшенню управління та зменшенню бар'єрів для доступу до ресурсів. Іспанія активно інтегрує цифрові технології у свою економічну політику, що дозволяє країні адаптуватися до нових економічних викликів і забезпечити стійке зростання. Однак, незважаючи на численні досягнення, цифровізація також приносить із собою низку проблем і викликів, таких як нерівний доступ до цифрових сервісів, освітній розрив і проблеми безпеки даних. Для Іспанії, як однієї з провідних економік Європи, цифрова трансформація стає ключовим елементом для зміцнення її конкурентоспроможності на міжнародній арені [46;47].

У таблиці 2.8 представлено огляд основних напрямів цифровізації в Іспанії, ключових ініціатив та заходів, спрямованих на стимулювання розвитку цифрової економіки. Також висвітлено основні проблеми й виклики, що постають у процесі цифрової трансформації, а також очікувані результати реалізованих ініціатив.

Таблиця 2.8 – Цифрова трансформація та її вплив на конкурентоспроможність Іспанії

Напрямок цифровізації	Ключові ініціативи / заходи	Проблеми / Виклики	Очікувані результати
Розширення цифрової інфраструктури	Інвестиції у 5G, розширення широкосмугового інтернету (найбільша мережа FTTH у Європі)	Нерівномірність доступу в регіонах	Рівний доступ до цифрових сервісів, підвищення регіональної рівності
Розвиток цифрових навичок	Створення програм цифрової грамотності для громадян і бізнесу	Освітній розрив, віковий бар'єр	Збільшення кількості цифрових робочих місць, підвищення продуктивності
Стимулювання інновацій	«Пісочниця» для фінтех-стартапів, тестування 20 проєктів	Безпека даних, правові рамки	Створення конкурентного середовища для фінтеху та нових бізнес-моделей
Цифровізація державного управління	Розширення електронних послуг, цифрові сервіси для бізнесу	Інституційна інерція, бюрократія	Підвищення ефективності адміністрування та доступу до держпослуг
Міжнародна цифрова співпраця	Підтримка цифровізації в країнах Латинської Америки, участь у міжнародних програмах	Обмежені ресурси в країнах-партнерах	Посилення впливу Іспанії та просування її компаній за кордоном

Джерело: складено автором на основі [46;47;48]

Цифрова трансформація є однією з найважливіших складових економічного розвитку Іспанії, оскільки вона безпосередньо впливає на конкурентоспроможність країни на міжнародній арені. Інвестиції в цифрову інфраструктуру, зокрема у 5G та розширення широкосмугового інтернету, є основою для створення рівних можливостей для доступу до цифрових технологій, що сприяє не лише економічному зростанню, але й зменшенню соціальної нерівності. Однак, хоча Іспанія має найрозвиненішу мережу FTTH (оптоволоконного інтернету) у Європі, проблема нерівномірного доступу до цифрових сервісів у віддалених та сільських регіонах залишається важливим викликом. Для досягнення рівномірного цифрового прогресу та забезпечення усіх громадян рівними можливостями для доступу до новітніх технологій необхідно докладати додаткових зусиль, особливо в слаборозвинутих регіонах країни.

Одним із важливих аспектів цифрової трансформації є розвиток цифрових навичок серед громадян і бізнесу. Створення програм цифрової грамотності, особливо серед людей похилого віку та тих, хто не має достатнього доступу до технологій, є важливим кроком для інтеграції всіх верств населення в цифрову економіку. Водночас, ці ініціативи повинні бути доповнені заходами, що сприяють зниженню освітнього розриву і забезпечують підготовку нових поколінь до вимог сучасного ринку праці. Збільшення кількості цифрових робочих місць та підвищення продуктивності завдяки цифровим навичкам має стати важливою метою цієї трансформації, оскільки вона сприяє не лише зростанню економіки, але й створенню можливостей для інновацій та розвитку нових бізнес-моделей [46;47].

Стимулювання інновацій через створення "пісочниць" для фінтех-стартапів, тестування нових проєктів та створення конкурентного середовища є важливою частиною цифрової стратегії Іспанії. Успіх цієї стратегії залежить від того, наскільки добре будуть вирішені питання безпеки даних і правові рамки, які визначають правила гри на цифровому ринку. Налагодження ефективної правової бази для захисту даних користувачів і підприємств стає важливим завданням для забезпечення довіри до цифрових технологій і залучення інвестицій у цей сектор.

Цифровізація державного управління є наступним важливим напрямом, який здатен значно підвищити ефективність адміністрування та доступу до державних послуг. Успішне впровадження електронних послуг не лише зменшує бюрократичні бар'єри, але й спрощує доступ бізнесу до необхідних ліцензій, дозволів і податкових послуг. Проте для цього необхідно подолати інституційну інерцію та бюрократичні перепони, які часто стають на заваді швидкому впровадженню інновацій в державному секторі. Інтеграція цифрових технологій у державне управління не повинна зупинятися лише на створенні нових сервісів, а повинна також включати їх постійне вдосконалення для підвищення ефективності та прозорості

державних процесів.

Міжнародна цифрова співпраця є також важливим напрямом, який дозволяє Іспанії підвищити свій вплив на глобальній арені, сприяючи розвитку цифрових технологій в інших країнах, зокрема в Латинській Америці. Участь у міжнародних програмах допомагає не лише просувати іспанські компанії на зовнішніх ринках, але й створювати нові можливості для бізнесу. Проте для успіху цієї ініціативи необхідно враховувати обмежені ресурси в країнах-партнерах, а також забезпечити баланс між національними інтересами та міжнародними зобов'язаннями [47;48].

Таким чином, цифрова трансформація є важливим фактором розвитку Іспанії, що значно впливає на її конкурентоспроможність. Проте, попри значний прогрес, країна стикається з рядом викликів, таких як нерівномірний доступ до цифрових технологій, необхідність розвитку цифрових навичок серед населення і бізнесу, а також забезпечення безпеки даних. Для досягнення успіху в цих напрямках необхідно забезпечити підтримку з боку держави, інвестувати в інфраструктуру та створювати сприятливі умови для розвитку інновацій та стартапів. Тільки таким чином Іспанія зможе залишатися конкурентоспроможною на світовій арені та ефективно інтегруватися в цифрову економіку майбутнього.

Зелений перехід є одним з найважливіших аспектів сучасної економічної політики, що включає низку ініціатив, спрямованих на досягнення стійкого розвитку, зниження викидів парникових газів, збереження природних ресурсів та адаптацію до змін клімату. Для Іспанії, як однієї з найбільших економік Європи, цей перехід має величезне значення не тільки для екологічної стабільності, але й для зміцнення конкурентоспроможності країни на міжнародному ринку. Перехід до зеленої економіки передбачає трансформацію в різних секторах, таких як енергетика, фінансування, будівництво, туризм і промисловість, що сприяє створенню нових робочих місць, розвитку інновацій та залученню інвестицій. Однак цей процес не обходиться без викликів, таких як

необхідність справедливого переходу для працівників, високі початкові інвестиції та складнощі в адаптації старої інфраструктури до нових стандартів.

У таблиці 2.9 подано огляд основних напрямів «зеленого» переходу в Іспанії, ключових дій та інструментів, що використовуються для реалізації цієї екологічної трансформації. Також наведено основні проблеми й виклики, з якими стикається країна в цьому процесі, а також очікувані результати впровадження відповідних ініціатив [49; 50].

Таблиця 2.9 – Зелений перехід та його вплив на конкурентоспроможність Іспанії

Сфера зеленої трансформації	Ключові дії / інструменти	Проблеми / Виклики	Очікувані результати
Енергетика	Закриття вугільних шахт, реформа енергетичного сектору, новий Закон про клімат та енергію	Необхідність справедливого переходу для працівників	Зниження викидів, розвиток ВДЕ, створення "зеленої" інфраструктури
Фінансування та зелена облігація	Випуск першого державного "зеленого" облігаційного боргу	Моніторинг впливу, потреба в єдиній європейській таксономії	Залучення сталих інвесторів, розвиток ринку сталого фінансування
Реновація будівель	Пріоритет не новому будівництву, а енергоефективній модернізації житлового фонду	Старий житловий фонд, висока вартість реконструкцій	Зменшення енергоспоживання, створення робочих місць у будівельному секторі
Туризм	Фокус на сталий і якісний туризм після пандемії	Перезавантаження сектору, залежність від масового туризму	Підвищення доданої вартості сектору, "зелений" імідж країни
Промислова трансформація	Підтримка циркулярної економіки, стимулювання зелених технологій у промисловості	Високі початкові інвестиції, залежність від викопного палива	Модернізація виробництва, експорт еко-інновацій

Джерело: складено автором на основі [49;50]

Зелений перехід, який активно реалізується в Іспанії, є важливою складовою стратегії економічного розвитку країни, орієнтованої на сталий розвиток і екологічну відповідальність. Процес трансформації охоплює різні сфери економіки, і кожен напрямок вимагає чіткої стратегії та відповідних дій для подолання викликів і забезпечення сталого зростання. Одним із основних напрямків є реформа енергетичного сектору, включаючи закриття

вугільних шахт і розвиток відновлюваних джерел енергії (ВДЕ). Це має сприяти значному зниженню викидів парникових газів і створенню «зеленої» інфраструктури, що є важливим для покращення екологічної ситуації в країні та виконання зобов'язань щодо змін клімату. Проте, процес цього переходу вимагає забезпечення справедливого переходу для працівників, оскільки закриття вугільних шахт може призвести до соціальних та економічних труднощів у певних регіонах.

Фінансування зеленого переходу є ще одним важливим етапом, де Іспанія активно працює над розвитком ринку сталого фінансування через випуск зелених облігацій. Однак виникає потреба в єдиній європейській таксономії для моніторингу впливу цих інвестицій і забезпечення їх ефективності. Успішна реалізація цього інструменту дозволить залучити сталих інвесторів і сприятиме розвитку екологічно чистих технологій у країні.

Реновація будівель, з фокусом на енергоефективну модернізацію старого житлового фонду, також є важливим напрямком для зниження енергоспоживання і створення нових робочих місць у будівельному секторі. Проблеми, пов'язані зі старим житловим фондом і високими витратами на реконструкцію, потребують довгострокових інвестицій і правильної підтримки на рівні держави.

Сфера туризму в Іспанії переживає серйозні зміни, де перехід до сталого та якісного туризму є необхідним кроком після пандемії. Туризм, орієнтований на масовий потік відпочивальників, більше не є стійким. Натомість Іспанія прагне зосередитися на зменшенні негативного впливу туризму на навколишнє середовище та розвитку більш екологічно чистих форм відпочинку, що допоможе підвищити додану вартість сектору та створити "зелений" імідж країни.

Останнім важливим етапом є промислова трансформація, яка передбачає розвиток циркулярної економіки та стимулювання впровадження зелених технологій у промисловості. Це вимагає великих

початкових інвестицій, а також подолання залежності від викопного палива. Модернізація виробництва і перехід на еко-інновації не лише допоможе покращити екологічну ситуацію, а й створить нові можливості для експорту високотехнологічних товарів та послуг.

Таким чином, зелений перехід в Іспанії є багатогранним процесом, який впливає на всі аспекти економіки країни. Він не лише покращує конкурентоспроможність Іспанії в умовах глобальних екологічних змін, а й дає можливості для сталого розвитку в майбутньому. Однак для успішної реалізації цього переходу необхідно вирішити цілу низку проблем, таких як високі початкові інвестиції, соціальні виклики для працівників вугільної промисловості, а також вдосконалення правових та фінансових інструментів для підтримки сталого розвитку.

Узагальнюючи, цифровізація та зелений перехід є двома основними драйверами розвитку конкурентоспроможності країн Європейського Союзу, включаючи Іспанію. Впровадження цифрових технологій і трансформація економіки в бік стійкого розвитку створюють нові можливості для інновацій, підвищення продуктивності та залучення інвестицій, одночасно відповідаючи на глобальні екологічні виклики. Іспанія активно працює над інтеграцією цих процесів у свою економічну стратегію, зокрема через розвиток цифрової інфраструктури, стимулювання зелених технологій та підтримку сталих інвестицій. Водночас ці процеси пов'язані з певними викликами, зокрема необхідністю значних початкових інвестицій, адаптацією старих інфраструктур і розв'язанням соціальних проблем, таких як справедливий перехід для працівників вугільної промисловості. Успішне здійснення цих змін дозволить Іспанії зміцнити свою позицію на міжнародній арені, забезпечити стійке економічне зростання та створити нові можливості для подальшого розвитку в умовах глобалізованого світу.

ВИСНОВОК

Отже, конкурентоспроможність країн Європейського Союзу формується під впливом широкого спектра внутрішніх і зовнішніх чинників, що охоплюють економічні, політичні, інституційні, соціальні та технологічні аспекти. В умовах глобалізації особливої актуальності набуває здатність національних економік адаптуватися до динамічних змін світового середовища, впроваджувати інновації та відповідати міжнародним стандартам сталого розвитку. Саме ці фактори забезпечують високі позиції країн у міжнародних рейтингах конкурентоспроможності.

У ході дослідження встановлено, що країни з високими рейтингами конкурентоспроможності характеризуються стабільною економікою, ефективним інституційним середовищем, розвиненою інфраструктурою, високою продуктивністю праці, кваліфікованим людським капіталом та активною цифровою трансформацією. Аналіз показав, що важливу роль відіграють також державна підтримка інновацій, залучення іноземних інвестицій, екологічна відповідальність та стратегічне бачення майбутнього економічного розвитку.

В умовах глобалізації змінюються підходи до оцінки конкурентоспроможності: від класичних макроекономічних показників — до багатофакторних індексів, які враховують інституційний розвиток, цифровізацію, екологічну сталість та здатність до адаптації. Глобальні виклики посилюють вимоги до країн щодо швидкості реагування на зміни, ефективності управлінських рішень і гнучкості економічної моделі. Дослідження підтвердило: конкурентоспроможність у сучасному світі — це не лише економічний результат, а й здатність країни розвиватися в гармонії зі світовими тенденціями, захищаючи національні інтереси.

Особливу увагу в роботі було приділено оцінці впливу цифрової трансформації та "зеленого" переходу на конкурентні позиції країн ЄС. Було виявлено, що ці фактори не тільки стають новими детермінантами конкурентоспроможності, а й відкривають нові стратегічні можливості для країн, що готові інвестувати у відповідні реформи.

У якості прикладного кейсу розглянуто досвід Іспанії, яка, попри економічні труднощі останнього десятиліття, демонструє стабільний прогрес у розвитку цифрових технологій, інноваційного сектору та соціально орієнтованої економіки. Іспанія є прикладом країни, що активно інтегрує глобальні тренди у свою національну стратегію з метою підвищення конкурентоспроможності.

Таким чином, міжнародна конкурентоспроможність країн Європейського Союзу є результатом комплексної взаємодії політичних, економічних, інституційних та інноваційних чинників, які формують здатність держав ефективно реагувати на глобальні виклики. Країни, що демонструють стратегічну послідовність у впровадженні цифрових технологій, зелених інновацій, розвитку людського капіталу та інституційної ефективності, отримують переваги у міжнародному конкурентному середовищі.

Подальші перспективи підвищення конкурентоспроможності країн ЄС пов'язані з посиленням інтеграції у цифрову економіку, розширенням інвестицій у дослідження та розробки, підтримкою малого та середнього бізнесу, розвитком сталих інфраструктурних проєктів і дотриманням принципів екологічної відповідальності. Важливим також є удосконалення освіти та формування нових компетентностей, що відповідатимуть потребам глобального ринку праці.

Для України, яка прагне інтегруватися до європейського простору, результати даного дослідження можуть слугувати орієнтиром для формування сучасної економічної політики. Особливо актуальним є адаптація європейських підходів до цифровізації, екологічної модернізації виробництва та покращення інституційного середовища. В умовах зовнішньої агресії та економічних потрясінь важливо зосередитися на збереженні науково-технічного потенціалу, реформуванні освіти, розширенні експортних можливостей та розвитку кластерної інфраструктури, що забезпечить конкурентні переваги на глобальній арені.

У контексті конкурентоспроможності в умовах глобалізації особливої уваги заслуговує роль державної політики у формуванні конкурентоспроможної

моделі розвитку. Саме держава має виступати каталізатором позитивних трансформацій, забезпечуючи стратегічне управління, інвестиційне спрямування, створення сприятливого бізнес-середовища та підвищення ефективності інституцій. Формування конкурентоспроможної економіки неможливе без збалансованої взаємодії державного та приватного секторів, з чітким фокусом на інновації, цифрову трансформацію та сталий розвиток. Також варто враховувати, що конкурентоспроможність — це динамічна характеристика, яка змінюється під впливом глобальних подій, технологічних проривів та соціальних трансформацій. Тому країнам, що прагнуть до лідерства, необхідно постійно переосмислювати свої стратегії, адаптуватися до нових умов і готуватися до викликів майбутнього — таких як кліматичні зміни, геополітична нестабільність, дефіцит ресурсів чи трансформація ринку праці.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що міжнародна конкурентоспроможність є не стільки фіксованим показником, скільки результатом постійного зусилля — розумного, комплексного та довгострокового. Вона відображає не лише здатність країни досягати успіху сьогодні, але й її потенціал до сталого розвитку завтра.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Варшавська Н.Г. Конкуренція та конкурентоспроможність: економічна сутність та методи оцінки причорноморські економічні студії. 2017. вип. 13-1. с. 7-12. URL: http://bses.in.ua/journals/2017/13-1_2017.pdf
2. Соціально-економічний розвиток України на початку ХХІ століття збірник доповідей 76-ї наукової конференції студентів КНЕУ 22—23 квітня 2009 року. URL: https://library.kneu.edu.ua/cgi-bin/ecgi64/cgiirbis_64.exe?lng=&c21com=2&i21dbn=elib&p21dbn=elib&z21id=1386380605924085817&image_file_name=conf_publ%5cstud_soc_eco_2009.pdf
3. Характеристика конкурентоспроможності та визначення її сутності URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2023/no4/83.pdf>
4. The international competitiveness of countries: economic-mathematical approach URL: https://www.economics-sociology.eu/files/07_kharlamova_vertelieva_1_2.pdf
5. Антонюк Л. Л. Міжнародна конкурентоспроможність країн: теорія та механізм реалізації монографія. – к.: КНЕУ, 2004, 104 с.
6. Базиліук Я. Б. Конкурентоспроможність національної економіки: сутність та умови забезпечення монографія / Я. Б. Базиліук. – к., 2002. – 130 с.
7. Полунєєв Ю.В. Конкурентоспроможність країни як економічна категорія та стратегія розвитку актуальні проблеми міжнародних відносин. 2010. випуск 94. ч. II. с. 189-204.
8. Міжнародна конкуренція та конкурентоспроможність в аграрному бізнесі с 1-21 URL: https://elearn.nubip.edu.ua/pluginfile.php/913003/mod_resource/content/1/лекція%206.pdf
9. Гончар О.М. конкурентоспроможність національної економіки в умовах глобалізації: сутність та ключові фактори науковий вісник херсонського державного університету. серія: економічні науки. 2015. вип. 15. ч. 4. с. 18-

21. URL: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?i21dbn=link&p21dbn=ujrn&z21id=&s21ref=10&s21cnr=20&s21stn=1&s21fmt=asp_meta&c21com=s&2_s21p03=fila=&2_s21str=nvkhdu_en_2015_15\(4\)___5](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?i21dbn=link&p21dbn=ujrn&z21id=&s21ref=10&s21cnr=20&s21stn=1&s21fmt=asp_meta&c21com=s&2_s21p03=fila=&2_s21str=nvkhdu_en_2015_15(4)___5)
10. Дикань В.Л. сутнісні аспекти конкурентоспроможності національної економіки / в.л. дикань, о.г. кірдіна вісник економіки транспорту і промисловості. 2009. №28. с. 13-20. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?i21dbn=link&p21dbn=ujrn&z21id=&s21ref=10&s21cnr=20&s21stn=1&s21fmt=asp_meta&c21com=s&2_s21p03=fila=&2_s21str=vetp_2009_28_3
11. Вертелева О. В. Фактори міжнародної конкурентоспроможності України. вісник київського національного торговельно-економічного університету. 2016. № 3. с. 33-48.
12. Синюченко М. І. Конкурентоспроможність національної економіки: дослідження ефективності факторів зростання. бізнес інформ. 2014. № 7. с. 14-17
13. Білик Р.С. Економічна сутність та чинники формування міжнародної конкурентоспроможності національної економіки р. с. білик, д. р. білик, о. в. гаврилюк 2023. с. 95-101.
14. Войнова Є.І. Глобальна конкурентоспроможність країни: обґрунтування категорії, типи, фактори та наслідки. випуск # 16 / 2018 с. 36-45
15. Брич В. Я., Охота В.І. б 87 міжнародна конкурентоспроможність країн в умовах глобалізації: моногр. – тернопіль : тнеу, 2019. – 212 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/33672/1/брич-охота.pdf>
16. Фактори міжнародної конкурентоспроможності України Вертелева О., 2016 issn 1727-9313. вісник кнтеу. с. 33-48
17. Фактори впливу на міжнародну конкурентоспроможність підприємства Горбаль Н.І., Шандрівська О.Є., 2003 с. 183-190 URL: <https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/91e9c14a-c97e-4b46-93fd-a0a684159b0c/content>

18. Надія Царик Природа міжнародної конкурентоспроможності країн та її кількісні прояви URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/51/54.pdf>
19. Бандюк М.В., Білінський В.І. Інновації як визначальний фактор міжнародної конкурентоспроможності компаній URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/polntnu/13803/1/%2bzbirnik-konferenciia-09.11.2023-43-45.pdf>
20. Інновації як чинник конкурентоспроможності економіки А. А. Гальчук с. 136-138 URL: http://www.economy.in.ua/pdf/9_2015/34.pdf
21. Yanton-Drozdovska e. International competitiveness of the enterprise URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/aprde/article/view/4578/5072>
22. Кудрявцева О. В Вплив держави на підвищення міжнародної конкурентоспроможності її регіонів с. 53-73. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewbyfileid/1644197>
23. К. З. Назиров Сучасні фактори конкурентоспроможності національної економіки с. 159-170.
24. Алла Уніят. Критерії та оцінка конкурентоспроможності країн на міжнародному рівні Url: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/288/2/geb_2009_no2-a_uniyat-criteria_and_assessment_of_competitiveness__7.pdf
25. Ляшенко О.М., Плєскач Б.В., Бантуш В.К. Економічна безпека та національна конкурентоспроможність в умовах глобалізації URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/24545/41-lyashenko.pdf>
26. Яременко, Є. В. Стратегічні альянси як чинник розвитку конкурентоспроможності підприємств в контексті глобалізації. Кафедра міжнародного менеджменту платформа «міжнародні інноваційні проєкти для післявоєнного відновлення України», 73. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/00372381-f8b2-48af-9331-43067e04f433/content#page=73>
27. Вадим А. Шухманн, Валерій О. Счастний. Шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємства в умовах глобалізації. Журнал

- стратегічних економічних досліджень, no 5(16), 2023 URL: <https://jrnl.knutd.edu.ua/index.php/jseconres/article/view/1394/1299>
- 28.Борисенко Валерія. Вплив інновацій на конкурентоспроможність підприємства в контексті глобалізації с. 181-182 URL: https://econf.at.ua/_ld/0/1_20141016.pdf#page=181
- 29.Strategic management competitiveness & globalization concepts and cases Michael A. Hitt, R. Duane Ireland, Robert E. Hoskisson URL: https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/117647196/strategic_management_concepts_and_cases_competitiveness_and_globalization_m_a_hitt_r_d_ireland_r_e_hoskisson-libre.pdf?1724400907=&response-content-disposition=inline%3b+filename%3dstrategic_management_concepts_and_cases.pdf&expires=1746286601&signature=yo-d0uf2f4vrmu2fmgxdxdgk0ct1uf7j5l4ya8phx3oecbtz0iftgc4kgjaj0~wrsgdvc09gpqzvchuaugd8r2u~~hzrehdijtfiakf1t-cil-g-gr7~7ksiqkuk~l-k6xhwtgfart~ig345mokx4iqkd99nwdavrgf-clwzze6x2x5okyxe78ddusymbpftvb-y2r8vjpnadafohn~kzurabh2vcighiwmlstscfvflpzig1yrb4fep28eyfhj6k5srwr-o86jnngvoevqpkkmjlenf8nawa7m~f2nz57uvgl6kakokgc1eu0ioibiixokvfz35nhm1iqaucx-8ca__&key-pair-id=apkajlohf5ggslrbv4za
30. Khansa Masood and Sami Ullah Bajwa internationalization, globalization and competitiveness: a theoretical review URL: https://www.researchgate.net/profile/khansa-masood/publication/361639589_international_journal_of_management_organizational_studies_copyrights_2015_society_of_management_and_human_resource_development_internationalization_globalization_and_competitiveness_a_theoretical_rev/links/62bd8fe8a31ea259bdbd8768/international-journal-of-management-organizational-studies-copyrights-2015-society-of-management-and-human-resource-development-internationalization-globalization-and-competitiveness-a-theoretical.pdf
- 31.Артеменко Л.П. Шубертова К. К. Стратегії конкурентоспроможного розвитку підприємств в умовах глобалізації URL: <https://confmanagement->

proc.kpi.ua/article/view/303588

32. Антоненко К.В., Кусочкіна А.О. Оцінка конкурентоспроможності економіки України на світових ринках
33. Оцінка конкурентоспроможності економік країн світу: теорія та практика
Хаустова В. Є., Крячко Є. М., Колодяжна Т. В. URL:
<https://cyberleninka.ru/article/n/otsinka-konkurentospromozhnosti-ekonomik-krayin-svitu-teoriya-ta-praktika/viewer>
34. І. І. Вініченко. Еволюція підходів у дослідженні конкурентоспроможності
URL: http://www.agrosvit.info/pdf/8_2012/2.pdf
35. Таранич А. В., Таранич О. В. Оцінка та порівняння міжнародної конкурентоспроможності країн. URL:
<https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/1938/1/таранич%20о.в.%20оцінка%20та%20порівняння%20міжнародної%20конкурентоспроможності%20країн.pdf>
36. В.Ф. Іванюта. Теоретико-методологічні підходи формування конкурентоспроможності.
37. World economic forum. (2019). the global competitiveness report 2019. URL:
<https://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2019>
38. United nations development programme. (2024). Human development report 2023/2024. URL: <https://hdr.undp.org>
39. World bank. (2020). Doing business 2020: comparing business regulation in 190 economies. url: <https://www.doingbusiness.org>
40. World intellectual property organization (wipo), cornell university, insead. (2023). Global innovation index 2023. URL:
<https://www.globalinnovationindex.org>
41. Insead, the adecco group. (2023). Global talent competitiveness index 2023. URL: <https://www.insead.edu/gem/gtci>
42. The heritage foundation. (2023). Index of economic freedom 2023. URL:
<https://www.heritage.org/index>
43. Focuseconomics. URL: <https://www.focus-economics.com/countries/spain/>

- 44.The world bank. URL: <https://data.worldbank.org/country/spain>
- 45.Moody's analytics. URL: <https://www.economy.com/spain/indicators>
- 46.Reuters. (2021). Evento “sustainable business” – spanish government perspective on digital and green transition. URL: <https://www.reuters.com>
- 47.Digital economy and society index (desi). (2023). Country report: spain. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi-spain>
- 48.Government of spain. (2021). Spain’s recovery, transformation and resilience plan. URL: <https://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/presidente/news/documents/2021/recovery-plan.pdf>
- 49.European commission. (2021–2024). Recovery and resilience facility – spain. URL: https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience/spain_en.htm
- 50.Ministerio de asuntos económicos y transformación digital. (2021). Agenda españa digital 2025 / Plan de digitalización de pymes. URL: <https://www.mineco.gob.es/portal/site/minec>

Звіт подібності

метадані

Назва організації
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU

Заголовок
Міжнародна конкурентоспроможність країн ЄС в умовах глобалізації

АвторНауковий керівник / Експерт
Гайдай Олег Олексійович д.е.н., професор Савчук Н.В.

Підрозділ
кафедра міжнародних фінансів

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		2
Інтервали		0
Мікропробіли		21
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		22